БАЙРАМИНГИЗ ҚУТЛУҒ БЎЛСИН, АЗИЗ ОНАЛАР, ОПА-СИНГИЛЛАР!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

№ 56 (20. 323) • 1989 йил 8 март, чоршанба • Баҳоси 3 тийин.

СОВЕТ ХОТИН-ҚИЗЛАРИГА

Азиз хотин-қизлар!

Шонли байрам — Халқаро хотин-қизлар куни 8 Март байрами билан Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг ғоят самимий, дил қутловларини қабул қилгайсиз.

Хонадон ва оила тўғрисида, болаларни тарбиялаш ҳақида кўрсатаётган доимий ғамхўрлигингиз, садоқатингиз ва мурувватингиз, меҳр-шафқатингиз ва донолигингиз учун сиз буюк миннатдорчиликка, чуқур ҳурмат-иззатга, меҳр-муҳаббат ва оқибатга сазовор бўлдингиз. Жамиятимизда моддий неъматлар яратишга ва унинг интеллектуал бойлигига сиз қўшаётган ҳисса каттадир. Қайта қуриш шароитида сизнинг жамоат ишларидаги фаоллигингизнинг янги қирралари намоён бўлмоқда.

Тинчликнинг собит ва қатъий тарафдорлари бўлган совет хотин-қизларининг овози, миллий ва ижтимоий келиб чиқиши, сиёсий эътиқодидан қатъи назар Ер юзи аҳлини тотувлик ва ўзаро иззат-ҳурматда яшашга даъват этаётган аёлларимизнинг овози бутун планетада янграб турибди.

Бизнинг хотин-қизларимизга хос бўлган фидойилик ва куч-ғайрат, меҳнатсеварлик ва одамийлик сингари ажойиб фазилатлар социалистик тузум инсонга тўла-тўкис хизмат қилмоғи учун совет жамияти янгиланаётган ҳозирги кунда, айниқса, муҳимдир. Қайта қуришнинг инсонпарварлик мақсадлари совет кишиларининг эзгу орзу-умидларига мос бўлиб тушади. КПСС Марказий Комитети совет хотин-қизлари сўзлари ва ишлари билан партиянинг қайта қуриш йўлини қизғин қўллаб-қувватлаётганликларини миннатдорчилик билан қайд этади.

КПСС Марказий Комитети сизнинг куч-ғайратингиз ва гражданлик позициянгизга муносиб баҳо берар экан, ҳали меҳнаткаш хотин-қизлар, оналарнинг кундалик ҳаётида анчагина тирикчилик ташвишлари борлигини, жамият сизнинг олдингизда қарздор эканлигини яхши англаб турибди, албатта. Бугун, байрам куни партия ҳаёт яхшиланиши учун, совет кишиларининг фаровонлиги ошиши, уларнинг уй-жой шароити, соғлиқни сақлаш, маориф яхшиланиши, уларнинг турмуши яхшиланиши учун, соғлом турмуш тарзи қарор топиши, совет хотин-қизлари бахтиёр оналикни меҳнатда ва давлат ишларида фаол иштирок этиш билан қўшиб олиб боришлари учун барча ишларни қилаверишини тасдиқлайди.

Жаҳондаги барча хотин-қизларни бирлаштириб турган муштарак мақсадлар ҳам бор, бу — хонадондаги меҳр-муҳаббат, осойишталикдир, болалар ва қариндош-уруғларнинг сиҳат-саломатлиги ва бахт-саодатидир, бу — Ер юзида тинчликдир. Ана шу эзгу мақсадлар ҳар бир аёл ҳаётида рўёбга чиқишини тилаймиз.

Яшасин планетамиз хотин-қизларининг интернационал бирдамлик байрами — 8 март!

Совет хотин-қизларига шон-шарафлар!

Азиз оналар, опа-сингиллар, дўстлар, сизларга бахт-саодат ёр бўлсин!

СОВЕТ ИТТИФОҚИ КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ

ЯШАШ, ЯРАТИШ ЗАВҚИ

Бу мағрур ва масрур аёлнинг исми жисмига монанд. Ҳамқишлоқлар Дилбархоннинг дилбар ишлари ҳақида фахр билан сўзлайдилар.

Дилбархон Отажонова деҳқон оиласидан. Ўрта мактабни битиргач, жонажон колхозида ишда қолди. Шовот районидаги «Партия XX съезди» колхозининг пахтачилик бригадасида ўн тўрт йилдан буён оддий колхозчи бўлиб меҳнат қилади. У оилавий пудратни ташкил этиш ташаббускорларидан бири. Умр йўлдоши Наримонжон билан икки гектар ер олиб, унда пахта етиштиришга аҳд қилишган. 1984 йилдан бошлаб бир неча бор колхоз правлениеси аъзоси этиб сайланди. Хўжалик хотин-қизлар кенгашининг раиси, район Советининг депутати. Кўряпсизки, бу вазифаларининг ҳар бири ўзига хос масъулиятни талаб этади, ҳам ташвиши, ҳам қувончи бор.

Дилбархонни гоҳ правление мажлисига қизғин тайёргарлик кўраётганда, гоҳ сайловчиларни қабул этаётганда, гоҳ эса оилаларга кириб бориб, хотин-қизлар турмуши ва болалар ҳаёти билан қизиқаётганда кўрасиз.

Қишлоқ маданиятини кўтариш, одамлар турмуш шароитини яхшилаш каби етилган ва ечимини кутаётган долзарб масалалар ҳамиша депутатнинг диққат марказида.

У меҳрибон она, ажойиб уй бекаси, яхши дугона, дўст, ўртоқ.

Қалби яшаш, яратиш завқига лиммо-лим инсон ҳамиша одамлар ташвиши билан яшайди.

СУРАТДА: Дилбархон Отажонова ўғиллари Равшанбек ва Санoатбек билан.

В. МОЛГАЧЕВ фотоси.

ВАТАНИМИЗ ҚИЗЛАРИНИ ШАРАФЛАБ

Москвада тантанали йиғилиш

Коммунистик қурилишда, моддий ва маънавий бойликларни яратишда, халқлар дўстлигини мустаҳкамлашда замондошимиз бўлган хотин-қизларимизнинг хизматлари бебаҳодир. Ҳозирги вақтда мамлакатимизда фаолиятнинг хотин-қизлар меҳнат қилмайдиган бирор соҳаси йўқ.

7 март куни Москвада ССР Иттифоқи Большой театрида партия, совет ва жамоат ташкилотлари вакилларининг халқаро хотин-қизлар кунига бағишланган тантанали йиғилиши бўлди.

Йиғилиш аҳли **М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Н. И. Рижков, А. П. Бирюкова** ўртоқларни қарсаклар билан кутиб олдилар.

СССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари, бир қанча министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари партия, совет ва жамоат ташкилотларининг вакиллари, ҳарбий бошлиқлар, илғор ишчи аёллар, фан ва маданият арбоблари ҳам президиумдан жой оладилар.

КПСС Москва шаҳар комитетининг секретари Н. М. Андреянова партия Марказий Комитетининг совет хотин-қизларига табригини ўқиб берди. У хотин-қизлар шанига айтилган самимий, илиқ сўзлар учун, уларнинг меҳнати ва мамлакатимиз ижтимоий турмушидаги ролига юксак баҳо берганлиги учун КПСС Марказий Комитетига йиғилиш аҳли номидан чуқур миннатдорчилик билдирди. Москва меҳнаткаш хотин-қизлари қайта қуришнинг, совет жамиятини революцион тарзда янгилашнинг тарихий режаларини амалга ошириш учун ўзларининг бутун кучлари, билимлари ва ғайратларини сарфлайдилар, деб ваъда берди.

Биз партия XXVII съезди ўртага қўйган вазифаларни амалга оширишнинг ҳал қилувчи босқичига қадам қўйдик, деди доклад қилган СССР маданият министрининг ўринбосари Н. П. Силкова. XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси партиянинг қайта қуриш йўлини совет халқи тўла-тўкис қўллаб-қувватлаётганлигини кўрсатди. Конференция биз нималарга эришганлигимизнинг ҳаққоний манзарасини яққол кўрсатиб берди, нима ишлар қилишимиз кераклигини равшан белгилаб берди. Конференция хотин-қизлар масаласини давлат аҳамиятига эга бўлган масалалар қаторига қўйди.

Хотин-қизларнинг фаол иштирокисиз қайта қуришни тасаввур қилиб бўлмайди. Уларни жамиятимизни революцион тарзда янгилаш жараёнларига фаол жалб этиш ҳар бир киши ўз иш жойида ҳалол, ижодий, тўла куч билан ишлашига, бу ишни ўзи учун, ўз фарзандлари учун, бутун мамлакатимиз учун қилаётганини англашига ёрдам беради.

Ҳа, ҳозир хотин-қизларнинг меҳнати камситилмайди, лекин бошқа жиҳати: улар ўз касбидан қанчалик мамнун бўлаётганлиги, хизмат соҳасидаги ўсиши, умумтаълим, профессионал ва маданий савиясининг ўсиши хусусида эълон қилинган имкониятларга эга бўлибгина қолмай, қандай амалий имкониятларга эга бўлаётганлиги ҳам муҳимдир. Қайта қуриш жамиятимизда хотин-қизларнинг аҳволига бевосита тааллуқли бўлган жуда кўп ва қийин масалаларни ҳал қилишни ҳаёт тақозоси қилиб қўйди. Корхоналарнинг хўжалик ҳисобига ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтиши, меҳнатни ташкил этишнинг янги шакллари жорий этилганлиги, хотин-қизларнинг социал ҳис-туйғуларида салбий акс этаётган жуда кўп муаммоларни очиб ташлади ва ўткирлаштирди.

Саноатда қўл меҳнати билан банд бўлган одамлар орасида хотин-қизлар 58 процентдан кўпроқни ташкил этади. Қишлоқ хўжалигида қўл меҳнатининг улуши катта. У билан шуғулланаётганларнинг 98 проценти хотин-қизлардир. Мамлакатда тўрт миллиондан кўпроқ хотин-қизлар тунги сменаларга чиқадилар.

Сўнгги йиллардагина ана шу масалалар юзасидан мамлакатимизда 30 дан ортиқ норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар қабул қилинди. Бироқ ҳукумат қарорлари жуда секин бажарилмоқда.

Мамлакатимизда хотин-қизлар худди эркаклар каби ижтимоий тараққиётни амалга оширувчи куч эканлиги ҳамма томонидан тан олинган. Ўз ҳаёт йўлини танлаб олиш имкониятига эга бўлиш уларни чинакам тенг ҳуқуқли қилади. Лекин мустақил, эркинликка чиққан, илғор хотин-қизларимиз учун ҳимоя жуда зарурлигини тан олайлик. Уларни ўз уйларида ҳам, уйдан ташқарида ҳам ҳимоя қилиш керак.

Партия XXVII съездининг социал программасини амалга ошириш муҳим аҳамиятга эгадир, деб таъкидлади Н. П. Силкова, уй-жой қуришдаги, савдо, умумий овқатланиш, маиший хизмат ишидаги, соғлиқни сақлашдаги камчиликлар ҳаммадан кўпроқ хотин-қизларга дахлдордир. Давлат ишлаётган хотин-қизлар учун энг мақбул меҳнат шароити ва режими яратиб бериш юзасидан кенг чора-тадбирларни белгиламоқда ва ҳозирнинг ўзидаёқ уларни амалга оширмоқда. Ҳомиладорлик отпускасини ҳамда касаллик юзасидан ҳақ тўланадиган кунларни кўпайтириш кўзда тутилди.

Оилани мустаҳкамлаш, жамият ҳаётида ва тараққиётида унинг ролини ошириш долзарб социал вазифадир. Хотин-қизлар кенгашлари, Совет хотин-қизлар комитети ўз фаолиятида социал муаммоларнинг кенг доирасини ўртага қўймоқда. Ҳозир бутун мамлакатда ташкил этилган хотин-қизлар кенгашлари меҳнаткаш аёлларнинг манфаатларини ифодаламоқда ва ҳимоя қилмоқда. Ҳар бир кенгашнинг ўз ўлкаси, ўз меҳнат коллективидаги хотин-қизлар манфаатларидан келиб чиқадиган хусусиятлари бор.

Халқнинг умумий маданиятини оширишда хотин-қизларнинг роли ҳамиша юқори бўлган. Хотин-қизлар — юксак ахлоқ, жамият маънавий кучининг яратувчиси ва асровчисидир. Кўп миллатлилик — маданиятимизнинг нодир хусусиятидир. Ҳар бир халқнинг қадр-қиммати, шарафи, тили, анъаналари чуқур ҳурмат қилинган, улар ўртасида кенг мулоқот бўлган тақдирдагина чинакам дўстлик бўлади. Она ўз фарзандларига социализмнинг чинакам буюк ғалабалари — мустаҳкам қардошлик алоқалари, тенглик, ўзаро ёрдам ўрнига миллий адоват хавф солишига ҳеч қачон рози бўлмайди.

Мамлакатимизнинг халқаро обрў-эътибори жуда юқори. «Советлар» ва «Сунъий йўлдош» сўзлари бир вақтлар ҳамма тилларда тушунарли бўлганидек, «қайта қуриш» ва «ошкоралик» сўзлари ҳам ҳозир ҳамма тилларда машҳур бўлиб кетди. Совет тинчлик ташаббусларига ишонч ортиб бормоқда, стратегик ракеталарни қисқартириш тўғрисидаги Совет-Америка шартномасини барча мамлакатларнинг хотин-қизлари реал қуролсизланишнинг бошланиши сифатида кутиб олдилар.

Ҳозирги пайтда хотин-қизларнинг ижтимоий-сиёсий фаоллиги хотин-қизлар ҳаракати доирасидан чиқиб кетди. Улар парламент аъзоларининг, олимларнинг, врачларнинг, маданият арбобларининг ҳаракатларида, экология бирлашмаларида қатнашмоқдалар. Халқ дипломатиясини оммалаштиришда, давримизнинг чинакам шонли рамзи бўлиб қолган ана шу дўстлик учун кураш ҳаракатида уларнинг роли каттадир.

Дунё хотин-қизлари, деди пировардида нотиқ, термоядро уруши фалокати хавфини улоқтириб ташлаб, регионал можароларни тинч йўл билан ҳал этиш имконини берадиган янги сиёсий тафаккурни қўллаб-қувватламоқдалар ва маъқулламоқдалар.

СССР халқ артисти Ю. М. Соломин совет хотин-қизларини табриклади.

Октябрятлар ва пионерларнинг табриги самимий янгради.

(ТАСС).

МЕҲМОН ТОШКЕНТДАН ЖЎНАБ КЕТДИ

МХРП Марказий Комитетининг Бош секретари, Буюк Халқ Хурали Президиумининг Раиси Жамбин Батмунх 7 март куни Тошкентдан Деҳлига учиб кетди.

Тошкент аэропортида олий меҳмонни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. И. Иброҳимов, республика Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг биринчи ўринбосари В. И. Огарок, Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри С. О. Азимов, бошқа расмий кишилар кузатиб қолишди. Кузатиб қолувчилар орасида Монголия Халқ Республикасининг Тошкентдаги бош консули Ц. Буянтогтох, Ҳиндистон Республикасининг Тошкентдаги бош консули Й. Кумар бор эди.

(ЎзТАГ).

Қалбингиз қўридан баҳраманд бўлиб

В. И. Ленин номли СССР халқлари дўстлиги саройи чиройли безатилган. Бу ерга келган хотин-қизларнинг қўлларида гуллар. 7 март куни бу ерда Тошкент жамоатчилиги вакилларининг халқаро хотин-қизлар кунига бағишланган тантанали йиғилиши бўлди.

Йиғилишни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова кириш сўзи билан очди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари, Қорақалпоғистон АССР Олий Совети Президиумининг Раиси Т. А. Ешимбетова доклад қилди.

Йиғилишда халқаро хотин-қизлар ҳаракати тинчлик учун, уруш хавфига қарши, қонуний ва амалий тенг ҳуқуқлилик учун, камситишлар тўла йўқолиши учун умумхалқ курашида фаол қатнашаётган қудратли кучга айланганлиги таъкидланди. 8 март — бизнинг мамлакатимизда энг севимли халқ байрамларининг бири бўлиб, хотин-қизларга, уларнинг социалистик жамиятдаги мавқеига чуқур ҳурмат рамзидир. Миллионлаб ватандош хотин-қизларнинг ёркин тақдирларида Ватанимизнинг қаҳрамонона таржимаи ҳоли акс этган. Ҳозир хотин-қизлар қайта қуришда фаол қатнашмоқдалар, КПСС XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорларини рўёбга чиқаришга катта ҳисса қўшмоқдалар.

Ҳатто байрам кунларида мисол қилиб келтирилиши мумкин бўлган қувончли рақамлар ҳам бизни камчиликлардан кўз юмушга ундамаслиги лозим. Республикада хотин-қизлар меҳнатини енгиллатиш, тегишли турмуш шароитларини яратиш учун ҳали барча ишлар қилинмаган. Улар навбатларда туришдан, кундалик эҳтиёж моллари айрим турларининг танқислигидан, хўжаликдаги бошқа тартибсизликлардан чарчаганлар. Бу ерда юпанч сўзлари эмас, балки эркаклар амалга оширишга қодир бўлган бутун хўжалик механизмини такомиллаштириш борасида конкрет ишлар керак.

Аёлларнинг жуда катта жасорати — оилани мустаҳкамлаш, болаларни тарбиялашдан иборат, деб таъкидланди йиғилишда. Республикамизда саккиз юз мингга яқин кўп болали аёллар ва Қаҳрамон оналар бор. Бинобарин ўсиб келаётган ёш авлодни тарбиялаш борасидаги катта юмушлар фақат уларнинг зиммасига юклатилиши керак эмас.

Қайта қуриш сезиларли самара бериши, муқаррар тус олиши учун хотин-қизлар уни рўёбга чиқаришда фаол, янада ғайрат билан қатнашишлари зарур. Бу ишда хотин-қизлар кенгашлари муҳим роль ўйнайди. Улар хотин-қизлар ҳуқуқларини ҳимоя қилишда, ёшларни интернационал руҳда тарбиялашда, миллатлараро муносабатларни мустаҳкамлашда кўп ишлар қилишмоқда.

Йиғилишда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси М. И. Иброҳимов, республика Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бюроси аъзолари ва аъзолигига кандидатлар В. П. Анишчев, П. В. Догонкин, Ш. З. Камолхўжаев, М. М. Мирқосимов, В. И. Огарок, М. Ҳ. Холмуҳамедов, Ҳ. А. Алимова, И. Ҳ. Жўрабеков, А. С. Ефимов, Б. Ф. Сатин, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми Раисининг ўринбосари А. П. Романовский, республика Министрлар Совети Раисининг ўринбосарлари П. М. Абдураҳмонов, А. Р. Отажонов, Қ. Ҳ. Маҳамадалиев, В. В. Судаpенков, Ўзбекистон ССР Давлат хавфсизлиги комитетининг раиси А. С. Моргасов, Қизил Байроқ орденли Туркистон ҳарбий округи қўшинлари қўмондони И. В. Фуженко қатнашдилар.

(ЎзТАГ).

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЎНИНЧИ СЕССИЯСИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ БИЛАН СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ «ОРОЛ ДЕНГИЗИ РАЙОНИДАГИ ЭКОЛОГИЯ ВА САНИТАРИЯ ВАЗИЯТИНИ ТУБДАН ЯХШИЛАШ, УНИНГ ҲАВЗАСИДАГИ СУВ ВА ЕР РЕСУРСЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ВА УЛАРНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШНИ КУЧАЙТИРИШ ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ 1988 ЙИЛ 19 СЕНТЯБРЬ ҚАРОРИНИ БАЖАРИШГА ДОИР ИШЛАР ҲАҚИДАГИ ДОКЛАД ЮЗАСИДАН МУЗОКАРАЛАР

Қ. С. САЛИҚОВ нутқи

ҚОРАҚАЛПОҒИСТОН ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИНИНГ БИРИНЧИ СЕКРЕТАРИ

Бугунги кунда Орол денгизи қуриб бораётганлиги ва Оролбўйи даштга айланаётганлиги тўғрисида ҳамма жойда гапирилмоқда ва бу кулфат ҳамма жойда барча совет кишилари ва тараққийпарвар инсониятни қайғуга солмоқда. Бироқ асосий нарсани таъкидламоқчиман — бутун революцион қайта қуриш иши сингари, Оролни, экологик мувозанатини тиклаш учун курашга партия органлари, КПСС Марказий Комитети бошчилик қилмоқда ва шу курашни олиб бормоқда. Қайта қуриш бутун регионни қийин аҳволдан қутқариб қолади.

Ҳақиқат ва адолат ҳаракатларимиз нормаси, маданиятли кишилар бир авлодининг кўз ўнгида бутун бир денгиз қуриб бораётган бир пайтда инсоннинг табиатга таъсирининг оғир оқибатлари олдини олиш мақсадимиз бўлиб қолди. Оролбўйи одамларга беҳисоб иқтисодий ва социал зарар етказмоқда.

Биз Орол учун курашувчини «кўз ёши тўкаётганлар» деб атовчилар мулоҳазасизлик қилаяптилар, деб ўйлаймиз. Биз қабул қилинган партия ва ҳукумат қарорларининг талабларига шубҳа билан қараётган, бу қарорларни бошқача талқин этишни ва уларга нотўғри тузатишлар киритишни истаётган кишиларга қўшилмаймиз. Биз, аввало партия, ҳукуматнинг қабул қилинган қарорларини бажаришга, сўнгра янги таклифларни айтишга даъват этамиз. Шундай қилинмаса, Оролни кўплаб митинглар ўтказиш, мақолалар ёзиш билан «ҳимоя қилувчилар» жуда кўпайиб кетди. Улар кўпинча денгиз учун курашиш ўрнига ўзларининг шахсий муддаоларини баён этиш билан банд бўлиб қолмоқдалар. Аммо биз ҳамма нарсани хас-пўшлаб, курашни фожиали деб айтаётган кишиларни ҳам қўллаб-қувватламаймиз. Биз сусткашлик қилиб, ишга бюрократик ёндашувлар билан олға томон силжишга халақит бераётган кишиларнинг ҳам сергак бўлишини талаб қиламиз.

Кейинги вақтда Қорақалпоғистон АССРни социал-иқтисодий ривожлантириш соҳасида муайян ишлар қилинди. Социал адолатни қарор топтириш ва тартиб ўрнатиш борасидаги салбий ҳолатларга қарши кураш олиб борилди. Автоном республика саноати фойда кўриб ишлайдиган бўлиб қолди. Агросаноат комплексининг хўжаликлари зарар кўриб ишлашдан рентабелли хўжаликларга айланди. Ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаб ишлаш учун барча шарт-шароитлар яратилди — одамлар қайта қуришга ишонч билдирмоқдалар.

Шу билан бирга ҳали жуда кам иш қилинганлигини, аҳвол хавотирланарли бўлиб қолаётганлигини холис эътироф этиш зарур. Область партия комитети ва Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети ҳал этадиган вазифалар анчагина. Автоном республиканинг социал ва иқтисодий тараққиётини жадаллаштириш асосий масаладир. Орол қуришидан кўриладиган зарарнинг ўрнини қоплаш керак. Ҳозир денгизда балиқ йўқ. Тупроқ унумдорлиги пасайиб кетган. Ўтлоқлар камайган. Кема қатнови тўхтаб қолган. КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг 1986 йилда қабул қилган «Қорақалпоғистон АССРнинг иқтисодий ва социал тараққиётини жадаллаштириш чоралари тўғрисида»ги қарорининг кўпгина масалалари дуруст ҳал этилмаяпти.

Шу йиллар ичида энг муҳим объектлар қурилишига пулни пайчилик асосида министрликлар ва идоралар тўплашди, яъни улар сўраб, зарурлигини исботлаб маблағ тўплашди. Шуни ўз-ўзини танқид руҳида эътироф этиш кераки, бизда ҳам кўпгина камчиликлар бор. Аммо бошқа нарсани ҳам рўй-рост айтамиз. Ўзбекистон ССР Госплани йиллик планлаштириш чоғида партия ва ҳукуматнинг ана шу қарорини унутиб қўяр эди. Эндиликда КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг «Орол денгизи районидаги экология ва санитария вазиятини тубдан яхшилаш, унинг ҳавзасидаги сув ва ер ресурсларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш ва уларни муҳофаза қилишни кучайтириш тадбирлари тўғрисида»ги қарорини амалга оширишда ҳам шундай нохуш манзара такрорланишига йўл қўймаслик керак.

Оролга оид қарор 1988 йилнинг 19 сентябрида қабул қилинган эди, ҳозир эса янги йилнинг март ойи. Шуниси ажабланарлики, Ўзбекистон ССР ҳукумати мазкур қарорнинг Ўзбекистон ССР Министрлар Совети зиммасига 1986 йилги қарор талабларини ўз вақтида бажариш чораларини кўриш вазифасини юклайдиган бандини бажариш соҳасида амалий тадбирлар кўрмади. Яқинда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг ташаббуси билан ташкил этилган ва Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев бошчилик қилган депутатлар группасигина масаланинг асл моҳиятини, вазиятнинг тўла манзарасини аста-секин тушуниб етмоқда. Менингча, группанинг протокол қарори барча министрликлар ва идораларга мажбурий бўлиши учун унга ҳақиқатан ҳам Ўзбекистон ССР Олий Совети комиссиясининг статусини бериш керак. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳамда тегишли министрликлар ва идоралар мана шу сессиядан кейин ишга киришиб, Қорақалпоғистон муаммоларини партиявий нуқтаи назардан ҳал этадилар, деб ўйлайман.

Бизга ортиқча кенгашлар ва мажлислар, ким ҳақ, ким айбдорлигига оид маъмурий-бюрократик эҳтирослар ҳам даркор эмас. Бизга қарорнинг конкрет бандларини амалга оширишга оид амалий тадбирлар зарур.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мазкур сессиясидан КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорида кўзда тутилган барча ҳажмдаги ишлар қатъий бажарилиши учун зарур маблағлар ва материал ресурсларини қидириб топишни Ўзбекистон ССР ҳукумати зиммасига аниқ юклашни илтимос қиламиз.

Амалий конкрет ишларга тўхталадиган бўлсак, энг аввало, биз уй-жойлар қуришга киришишимиз лозим. Бу борада Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети анча қарздор бўлиб қолмоқда. Умуман мазкур идора 1986 йилги қарор бандларини бузмоқда, уй-жой қурилиши жиҳатидан эса бутун беш йиллик программаси барбод бўлиши хавфи бор. Агрострой (ўртоқ Ҳамидов) бу масалани аниқлаб, ишни бирмунча тезлатди, аммо эндиликда ишларни мантиқий ниҳоясига етказиш лозим. Яна бир ҳаётий масалага тўхталмоқчиман. Туямўйин сув омборида Капарас гидроузели қурилишини бошлаб юбориш керак. Бунда биз Ўзбекистон ССР Госпланининг ёрдамисиз ишни уддалашимиз қийин, шунинг учун лойиҳа ишларини жадаллаштириш ва маблағларни аниқлаш зарур.

Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети (ўртоқ Ниетуллаев) Ўзбекистон ССР Уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги (ўртоқ Михайлов) билан биргаликда Туямўйин-Нукус бош иншоотларида ходимлар учун барча уй-жой-маиший шароитни таъминлашлари керак. Кўз ўнгимизда комплекс бўлмаган қурилиш олиб борилмоқда. Яна катта-катта камчиликлари бўлган фақат ишлаб чиқариш объектлари барпо этилмоқда.

Оқава сувлар Оролдан олинган сувлар бўлиб, улар ерларнинг мелиоратив ҳолатига путур етказади. Оқава сувларни денгизга қайтарсак, биз учта вазифани ҳал этган бўламиз: Оролнинг бундан буён қуришининг олдини оламиз, Орол қумининг бостириб келишидан ўзимизни ҳимоя қиламиз, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаймиз. Мен буни тушунишни истамаган кишиларни ҳеч нарсани тушунишни истамаётган ва ишни орқага тортаётган кишилар, деб биламан. Сариқамиш, Арнасой ва бошқа кўпдан-кўп кўлларнинг сувини Оролга оқизиш талаб қилинмайди, ана шу кўлларга оқава сувлар тушмай, улар фақат Орол денгизига оқизилиши учун барча зарур ишларни қилиш лозим.

Биз ўз ишларимиз ва вазифаларимизни бошқалар зиммасига ағдариш ниятида эмасмиз. Бироқ кўпгина ғоят мураккаб муаммоларнинг ҳал этилиши республика идораларининг доимий аралашувини талаб қилади.

Партия, совет, хўжалик органлари ва жамоат ташкилотлари, депутатлар группаси Орол учун кураш комитети ва бутун жамоатчилик куч-ғайратларини бирлаштириш муваффақиятни таъминлайди, деб ўйлаймиз. Қорақалпоғистон область партия комитети айни шу йўлдан боради. Оролни сақлаб қолиш умумхалқ иши. Бу борада халқ контроли зарур. Ўзбекистон ССР Олий Совети депутатларидан барча сессияларда бугунги қарорлар қандай ижро этилаётганлиги тўғрисида республика раҳбарларига саволлар беришни сўрайман. Республиканинг «Совет Ўзбекистони» ва «Правда Востока» газеталари КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг қарорлари бажарилиши устидан контролни йўлга қўйишни оталиққа олишлари зарур.

Депутат Ш. АКМАЛХОНОВ нутқи

ВАСХНИЛ ЎРТА ОСИЁ БЎЛИМИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ РАИСИ

Сув хўжалиги, демография ва экология вазияти кескин бўлиб турган шароитда агросаноат комплекси тараққиёти масалалари биз қишлоқ хўжалиги олимларини ҳаяжонлантириб турибди. Агар 1960 йилда республикада жон бошига 0,42 гектар суғориладиган ер тўғри келган бўлса, 1987 йилда янги ерларни ўзлаштириш борасида катта миқёсда лойиҳалар амалга оширилганига қарамай, бу кўрсаткич 0,21 гектарга тушиб қолди. Ҳозирги шароитда ҳар биримизни озиқ-овқат билан таъминлаш учун фақат 0,10 гектар ер хизмат қилмоқда, қолганида пахта етиштирилмоқда.

Сўнгги уч йил мобайнида қурилиш ва бошқа эҳтиёжлар учун 25 минг гектардан кўпроқ ер ажратилди, фақат 1988 йилнинг ўзидагина 10 минг гектарга яқин суғориладиган экинзор юқоридаги мақсадларга берилди.

Оролбўйидаги иқтисодий аҳвол ёмонлашиб, Оролга ҳар йили муттасил 20-21 куб километр сув оқизиш зарурати кўндаланг бўлган ҳозирги сув ресурслари чекланган шароитда суғориладиган майдонларни бундан буён кўпайтиришни муқаррар тўхтатиш ҳамда мавжуд сув-ер ресурсларидан фойдаланишни интенсивлаштириш зарурлигини тақозо этмоқда. Бу қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини интенсивлаштиришга яна ҳам каттароқ талаблар қўймоқда, шунингдек, умумий экинлар майдони структураси балансида, озиқ-овқат ва техника экинлари майдонлари нисбатида ўзгаришлар бўлишини талаб этмоқда.

Қуйидаги фактларга эътиборни қаратмоқчи эдим. Ҳозирги вақтда пахтадан ташқари экинларга республикада 2 миллион гектардан кўпроқ суғориладиган ер ажратилган. Аммо бу ерлардан дурустроқ фойдаланиляптими? Биз ҳозиргача ҳам сабзавот, маккажўхори, озуқа экинлари ва бошқалардан юқори ҳосил олаётганимиз йўқ.

Иккинчи жиҳатдан эса, Давлат статистика комитетининг маълумотларига кўра, Ўзбекистонда колхозчилар ва совхоз ишчиларининг томорқалари жами ернинг 3 процентга яқинини ташкил этади, аммо бу ерлар оила даромадининг 26 процентини бермоқда.

Шу муносабат билан ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш мақсадида колхозчилар ва совхоз ишчилариниинг томорқа участкаларини кенгайтириш маъқул бўлмасмикан?

Пахтачилик ҳақидаги масала хусусида жиддий баҳслар бўлмоқда. Етиштириш мумкин бўлган ҳосил хусусида турли рақамлар тилга олинмоқда, аммо қишлоқ хўжалик иқтисодий фани ҳозиргача ҳам республиканинг табиий-иқтисодий потенциали имкониятларини ҳисобга олиб конкрет ечимлар ва далил исботларни тақдим этгани йўқ.

Назаримизда, пахта комплексининг ер ресурсларини эътиборга олиб, илмий жиҳатдан асосланган пахта-беда алмашлаб экишни жорий этиш пахта ялпи ҳосилини ҳисоб-китоб қилиш учун асос бўлиши керак. Беда жами майдонларнинг 25-30 процентини, пахта эса узоғи билан 60 процентини эгаллаши керак, шундай қилиб, ҳосилдорликни ошириш эвазига келажакда пахтанинг ялпи ҳосили 5 миллион тонна бўлиб қолиши зарур.

Ҳали яқингача ҳам 250 минг гектардан кўпроқ ерда пахта ҳосилдорлиги гектарига нари борса 15 центнер бўлгани ҳақида ўзингиз бир ўйлаб кўринг. Бундан буён ҳам ана шу ерларда ҳосилдорликни кўтариш қийин. Худди ана шу ерларда озиқ-овқат экинлари етиштириш лозим бўлади.

Қуйи Амударё жанубий зонасидаги шоли майдонларини қисқартириш ва буларнинг бир қисмини шимолий зонага, айниқса, дарёнинг дельтасига кўчириш мақсадга мувофиқ бўлур эди, деб ўйлаймиз. Бу ерларнинг мелиоратив ҳолатини, қирғоқ зонасида экономикани яхшилаш ва аҳолини иш билан дурустроқ таъминлашга имкон беради.

Колхоз ва совхозларда қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг барча технология жараёнларига риоя этилганидагина ҳосилдорлик ҳамда сув ресурсларини тежаш соҳасида жуда тез ва кафолотли самарадорликка эришиш мумкин бўлади. Республикамиздаги ҳар бир хўжаликда технология резервлари аслида жуда каттадир.

Ерларни текислаш билан алоқадор бўлган битта мисолни айтмоқчиман. Республикамизда юқори унумли ва пухта ер текислаш техникаси — ПЛ-5 лазер ер текислагич қурилмаси ҳамда ППА-3,1 ярим автомат ер текислагич ишлаб чиқарилмоқда. Аммо хўжаликлар аслида ана шу замонавий техникадан фойдаланишмаяпти, ҳар йили ерларни текислаш ишлари ҳажми камаймоқда ва сифати ёмонлашмоқда. Ерлар текисланмасдан экин экилганида далаларда тақир ерлар пайдо бўлади, ўсимлик ола чиқади. Кўлоб пайдо бўлади, ернинг у ер-бу ери қуриб қолади, суғориш учун тақчил сув 10-20 процент кўпроқ сарфланади, механизацияни қўлланишда қийинчиликлар юзага келади.

Аввал айтиб ўтганимдек, ҳамма жойда ерларни текислашни жорий этиш нисбатан камроқ қўшимча харажатларни талаб этса ҳам, ҳосилдорлик 10 процент ва бундан ҳам кўпроқ кўтарилади.

Хўжаликларнинг ўзидаги ирригация ва мелиорация шохобчалари техникавий жиҳатдан тобора мураккаб бўлиб бораётгани, шу тармоқ фондлари кўпаяётгани муносабати билан колхоз ва совхозлар раҳбарининг мелиорация ва сув хўжалиги бўйича ўринбосари лавозимини таъсис этиш мақсадга мувофиқдир.

Ниҳоят, сўнгги мулоҳаза. Ўзбекистонда атроф-муҳитни муҳофаза этиш комитети тузилди. Аммо, афсуски, ушбу комитет республикада экологик вазиятни яхшилаш учун илмий жиҳатдан асосланган ечимларни тақдим эта олмайди. Ўзбекистон ССР Фанлар академияси ҳузурида ёки ВАСХНИЛнинг Ўрта Осиё бўлими ҳузурида экология муаммолари билан шуғулланадиган махсус институт ёки илмий марказ бунёд этиш зарурати етилди, чоғи.

Депутат Т. Х. СОБИТОВ нутқи

УЗСОВПРОФ СЕКРЕТАРИ — АГРОСАНОАТ КОМПЛЕКСИ ХОДИМЛАРИ КАСАБА СОЮЗИ РЕСПУБЛИКА КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Республикада атроф-муҳитни муҳофаза қилиш муаммолари ҳозирги вақтда айниқса долзарб муаммо бўлиб қолди. Аҳоли тез кўпайиб бораётгани, нисбатан кичик территорияда саноат ва қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришининг ривожлантирилиши, айниқса Орол денгизи районида экология вазиятини ёмонлаштирди.

Ҳозирги вақтда Қорақалпоғистон АССРдаги суғориладиган ерларнинг 30 процентдан кўпроғи ўртача ва кучли даражада шўр босган бўлиб, Орол денгизи қуриб, туби очилиб қолаётгани ҳисобига дашт зонаси кенгайиб бормоқда.

Автоном республикадаги Нукус, Хўжайли ва Тахиатош каби бир қанча шаҳарларда ҳозир ҳаводаги чанг санитария нормаларидан анча кўп.

Оролбўйи аҳолисини ичимлик сув билан таъминлашдаги қониқарсиз аҳволга бизнинг эътиборимизни кўп марта қаратишмоқда. Қорақалпоғистонда аҳолининг ўн процентдан сал кўпроқ қисмигина водопровод суви билан таъминланган, қолган қисми, асосан қишлоқ аҳолиси, ариқ сувидан ичади. Шу сабабли Туямўйин — Нукус, шунингдек Туямўйин — Урганч сув қувури қурилишида сусткашликка йўл қўйиб бўлмайди.

Бу регионда, айниқса Мўйноқ районида аҳолини иш билан таъминлаш муаммоси пайдо бўлди, чунки Орол денгизи балиқ хўжалиги учун ўз аҳамиятини йўқотди.

Шуни тан олиш керакки, сўнгги йилларда атроф муҳит учун зарарсиз ҳисобланган усул — ўсимликларни ҳимоя қилишнинг биологик воситаларини қўлланиш жадал ривожланди. У заҳарли моддаларни қўлланиш ҳажмини анча қисқартириш, уларнинг атроф-муҳитга таъсирини камайтириш имконини беради. Бироқ Қорақалпоғистонда, Хоразм областида сабзавотчилик, боғдорчилик, узумчиликда ва теплицаларда биологик усуллар суст жорий этилмоқда.

Республика илмий ташкилотлари ўсимликларни ҳимоя қилишнинг химиявий воситаларини қўлланишни бутунлай истисно қиладиган усулларини, шунингдек республика экинзорларидаги заҳарли моддаларнинг таъсирини йўқ қилиш йўлларини ишлаб чиқиши зарур.

Қорақалпоғистон АССРдаги экология ва санитария вазиятининг ноқулайлиги юрак-қон-томир, ўпка, ошқозон-ичак касалликлари ва овқатдан заҳарланиш кўпайишига олиб келди. Умуман касаллик варақаларини тўлашга ортиқча харажатларгина 1988 йилда 1,3 миллион сўмни ташкил этди.

Масалан, ўтган йили Нукус шаҳрининг ўзидагина саноат корхоналари ҳавога 9 минг тоннадан кўпроқ чанг ва бошқа зарарли моддаларни чиқазиб юборди. Кўпгина корхоналар ва хўжаликлар тозалаш иншоотларисиз ишлатилмоқда. Уларнинг орасида пахта тозалаш ва ёғ экспеллер заводлари, Нукусдаги бройлер фабрикаси ва Тахиатош паррандачилик фабрикаси, бир қанча чорвачилик комплекслари бор. Табиий муҳитни соғломлаштиришга доир энг муҳим халқ хўжалик вазифаларини ҳал этишга касаба союзлари арзимас ҳисса қўшганлигини тан олиш керак. Асосан айрим корхоналар ва бирлашмалар ишини назорат қилиш билан чекланилди. Даволаш муассасалари, санаторий-профилакторийлар, дам олиш уйлари ва базалари, пионер лагерлари, мактабгача тарбия муассасалари шохобчаларини анча кенгайтиришда принципиаллик кўрсатилмади. Ҳозирги вақтда Қорақалпоғистон АССРда атиги 500 ўринли 7 та санаторий-профилакторий ишлаб турибди, уларда ҳар йили 7 мингга яқин киши ўз саломатлигини тикламоқда. Бу жуда кам. 1988 йилда иш билан банд бўлган ҳар минг ходимдан 22 киши йўлланма билан таъминланди, ҳолбуки республикада ўртача 31 киши йўлланма олмоқда.

Шу билан бир вақтда автоном республикада идораларга қарашли шифохоналар қурилиши қониқарсиз олиб борилмоқда. Масалан, Тўрткўл пахта тозалаш заводининг санаторий-профилакторийси 1985 йилдан буён қурилмоқда, бугунгача иш ҳажмининг атиги 30 проценти бажарилди. Беруний районидаги 100 ўринли худди шундай объект деярли саккиз йилдан буён қурилмоқда.

Давлат агросаноат комитети, Дон маҳсулотлари министрлиги ва бошқа идораларга қарашли мингдан ортиқ одам ишлайдиган корхоналарнинг кўпи шу вақтга қадар ҳеч бўлмаганда кооперация йўли билан санаторий-профилакторий қуришни ўйламаяпти.

Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети бу йил депутатлар группасининг таклифига биноан автоном республика учун марказий шифохоналарга 330 та йўлланма ажратишнинг қўшимча имкониятини топди, ВЦСПС қўшимча равишда 2 мингта йўлланма ажратди. Шунга қарамай, ажратиладиган йўлланмалар сонини кескин кўпайтириш учун имконият бўлмайди.

Мактабгача тарбия болалар муассасаларидаги аҳвол ҳам регионда экология вазиятини чигаллаштирмоқда ва касалга чалинишни кўпайтирмоқда. Автоном республикада мактабгача тарбия болалар муассасалари билан таъминланиш 23 процентдан ҳам камроқ, бу эса республика даражасидан 11 процент камдир. Айни пайтда мавжуд мактабгача тарбия болалар муассасаларидаги аҳвол жуда ачинарли. Қорақалпоғистон АССРдаги мактабгача тарбия болалар муассасаларига 1988 йилда 180 тоннадан зиёдроқ гўшт, 130 тонна творог, жуда кўп миқдорда мева ва картошка кам етказиб берилган бўлса, болаларнинг мақбул овқатланиши тўғрисида қандай гап бўлиши мумкин.

Ҳозир мактабгача тарбия болалар муассасалари қурилиши суръатлари ҳеч кимни қаноатлантирмайди.

Ҳозирги вақтда касаба союз органларида қуйидан юқоригача атроф-муҳитни муҳофаза қилишга доир ғоят муҳим ишни кескин кучайтириш вазифаси қўйилди. Ўзбекистон касаба союзлари республика Совети касаба союз органларининг ҳар бир бўғини учун ҳаракат программасини белгилаб берди.

Депутат Т. Я. ШАРИПОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР ГОССНАБИНИНГ РАИСИ

Ҳозирги вақтда КПСС Марказий Комитети ва СССР ҳукуматининг қарорига мувофиқ Ўзбекистонда Оролни асраб қолиш, Орол бўйидаги эпидемиология ва санитария вазиятини яхшилашга қаратилган тадбирларни амалга оширишга киришилди.

Ўзбекистон ССР Госснаби олдига ҳам катта вазифалар қўйилди, Госснаб белгиланган планларга кўра, энг тежамли ва оқилона йўл билан ўз вақтида ва етарлича моддий ресурслар етказиб бериши керак.

Ҳозирги вақтда ресурсларнинг улгуржи савдосига ўтиш моддий-техника таъминотини такомиллаштиришнинг асосий йўналиши қилиб белгиланди. Ҳозир ана шундай йўлнинг самарадорлигига шубҳа билан қараётган анчагина кишилар бор. Жўн далил пеш қилинмоқда: башарти ялпи тарзда улгуржи савдога ўтиладиган бўлса, истеъмолчи ва маҳсулот етказиб берувчи ўртасидаги иқтисодий алоқаларнинг пишиқ-пухталигига эришиб бўлармикан, чунки хом ашё, материаллар, ускуна, хуллас жами ресурслар қаттиққўллик билан тақсимланаётганида ҳам булар ҳамиша етишмай турар эдику?

Ресурслар етишмаётганининг боиси уларнинг йўқлигида эмас, балки кўпчилик корхоналар маҳсулот ишлаб чиқариш ва етказиб бериш планларини бажармаётганида эди, ҳозир ҳам аҳвол шундай.

Эҳтиёж доимо ошириб кўрсатилар эди. Чунки ана шу эҳтиёжлар ишлаб топилган маблағлардан эмас, балки давлат ҳисобидан қопланар эди. Барча корхоналар, ташкилотлар ва министрликларда оралиқ омборлар, идоралар ҳамиша ташкил этилар, бу ерларда бирон кор-ҳолга яраб қолар деб ресурслар асралар, аслида эса улар бекор туриб қоларди. Ҳозир республикамиздаги нормадан ортиқча товар-моддий бойликлар 2 миллиард сўмликдан ҳам ортиб кетди.

Маҳсулотнинг учдан бири чиқитга чиқмоқда, анчагина маҳсулот чала қурилишларда бекор ётибди ва кўпдан-кўп қурилишларга сочиб юборилмоқда. Ишда брак ҳам анчагина, «таъминотчилар устидан шикоят қиламиз, ёрдам бермай кўришсинчи», албатта беришади, деган ақида ҳам бор.

Ҳозир республикада бир вақтнинг ўзида 18 мингта объект қурилмоқда, фақат «Узпромстройбанк» бўйичагина чала қурилишлар ҳажми 1989 йилнинг бошига келиб, бир миллиард 600 миллион сўмга етди, худди ана шу чала қурилишларда 1 миллион 760 минг тонна цемент, 400 минг тонна металл прокати, ярим миллион куб метр ёғоч-тахта ва бошқа анчагина ресурслар бекор ётибди.

Хўжалик юритишнинг янги шароитларида ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчи ўртасидаги воситачи сифатида Госснабнинг жойлардаги органлари роли ўзгармоқда. Ушбу органлар ишлаб чиқариладиган маҳсулот турлари, унинг янги хиллари, сифати, техникавий шартлари, нархи ва бошқа кўрсаткичлари хусусида истеъмолчиларни хабардор этишлари зарур, бундан кўзда тутилган мақсад — буюртмачига пировард маҳсулотни жуда катта самара олиб ишлаб чиқариш учун зарур бўлган маҳсулотни танлашига имконият яратиб беришдан иборатдир.

Улгуржи савдони ҳар жиҳатдан ва жадал ривожлантириш, улгуржи савдо учун қўшимча моддий ресурсларни аниқлаш ва жалб этиш учун зарур шароит яратиш мақсадида Ўзбекистон ССР Госснабининг республика ахборот-коммерция маркази, шунингдек Қорақалпоғистон АССР, республикадаги барча областлар ва Тошкент шаҳридаги Главснаблар ҳузурида 12 та коммерция маркази очилди.

Маҳсулотни сотиш учун ярмаркалар ва «ким ошди» савдолари ташкил этиш улгуржи савдонинг формаларидан биридир, бундан кўзда тутилган мақсад — ярмарка қатнашчилари ўртасида ўз ихтиёри билан бевосита хўжалик алоқаларини боғлаш ҳамда маҳсулот тайёрловчилар, истеъмолчилар, воситачи ташкилотлар ўртасида маҳсулот етказиб бериш тўғрисида шартномалар тузишдан иборатдир.

Ўтган йили Госснабнинг коммерция марказлари 13 та ярмарка ҳамда «ким ошди» савдоси ўтказдилар, буларда 20 миллион сўмликдан кўпроқ моддий ресурслар сотилди.

1989 йилда Ўзбекистон ССР Госснаби органлари автоном республикадаги уй-жой ҳамда социал-маданий-маиший объектларни, сув таъминоти ва сув шохобчалари қуриш объектларини комплектлаш шартномалари туздилар. 45 мингдан кўпроқ ускуна, минглаб километр кабельсим маҳсулоти етказиб берилади. Госснаб ҳузурида махсус тузилган мутахассислар группаси қувурлар, металл прокати, цемент ва бошқа қурилиш материалларини ўз вақтида етказиб бериш устидан кундалик назорат ўрнатдилар. Биз шохобчалари бўлган Туямўйин-Нукус сув йўли қурилишини ҳамда яқиндагина тузилган ихтисослаштирилган «Аралводстрой» ташкилотини ресурслар билан ўз вақтида таъминлаб туришни алоҳида назорат қилмоқдамиз.

Депутат Қ. САПОЕВ нутқи

ХОРАЗМ ОБЛАСТЬ ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ

Областимиз меҳнаткашлари партия ва давлатимизнинг Орол денгизи районидаги экология ва санитария муҳитини тубдан яхшилаш ҳамда унинг ҳавзасидаги сув ва ер ресурсларини муҳофаза этишни кучайтириш юзасидан қабул қилган қарорини якдиллик билан маъқулламоқдалар.

Суғориладиган ерларни комплекс равишда қайта тиклаш, уларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш юзасидан иш олиб борилмоқда, ёпиқ дренаж қурилиши бошланди, каналларга бетон ётқизилмоқда. Кейинги йилларда янги ерларни ўзлаштириш анча қисқарди, бўшатиб олинган маблағлар гидромелиорация системалари ва эскидан деҳқончилик қилиб келинаётган ерлардан фойдаланишни яхшилашга сарфланди.

Биз яқин йилларда пахта майдонини 15 процент қисқартириш, шолизорларни кескин камайтириш, боғлар ва узумзорларни 20 минг гектарга етказиш, илдизмевалар, беда ҳамда полиз экинларини кўпайтиришни мўлжаллаб турибмиз.

Областда юқумли сариқ касаллиги, ошқозон ва буйрак касалликлари билан оғриётганлар камаймаяпти. Қишлоқ жойларда ва аҳоли пунктларининг аксарият кўпчилигида санитария нормаларига жавоб бермайдиган маҳаллий манбалардаги сувдан ичилмоқда. Хазорасп, Янгиариқ, Гурлан ва бошқа районларнинг 10—19 процент аҳолисигина сифатли ичимлик суви билан таъминланган.

Ўтган йили Туямўйин—Урганч—Гурлан сув қувури қурилишига ажратилган маблағларни ўзлаштиришда катта қолоқликка йўл қўйилди.

Хонадонларнинг атиги 17 проценти канализация билан таъминланган, деярли барча шаҳарлар ва аҳоли пунктларида канализация тармоқлари йўқ.

Биз областда Хоразм қурилиш-монтаж бошқармаси негизида республика яйлов-мелиорация бирлашмаси тузилиши ҳақидаги қарорни катта мамнуният билан кутиб олдик. Мазкур бирлашма инженерлик коммуникациялари қурилиши ишлари ҳажмини кўпайтиришга имкон беради.

Лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрлашни тезлаштириш учун «Узгипросельхозводоснабжение» институтининг лойиҳа-конструкторлик бўлимини тузишни, шунингдек, ҳаётий муҳим муаммо бўлган хўжаликлараро водопровод тармоқлари қурилишига ҳар йили ажратиладиган капитал маблағларни кўпайтиришни илтимос қилардик.

Яқин орада областимизда ерларни ажратиб олиш тугалланади ва дарахтзорларни тиклаш ҳамда ўсимлик ва ҳайвонот дунёсини муҳофаза этиш учун Амударёнинг чап соҳилида эни 300 метрлик полоса ажратиб берилади. Бироқ бу ерда табиатни муҳофаза қиладиган яхлит зонани вужудга келтириб бўлмаяпти, чунки чап соҳилдаги қайир ерларнинг анча қисми автоном республиканинг территорияси ҳисобланади. Қорақалпоғистон республикаси Олий Советининг Президиуми дарёнинг қайир ерларини алмаштириш борасидаги таклифимизни тушунади, Амударё ўзани ўзгариши муносабати билан чегарани аниқлашга ёрдам беради, деб ишонамиз.

Яна бир муаммони айтиб ўтишни хоҳлардим. Автоном республика территориясида иккита — «Қизилжар» ва «Дўстлик» чорвачилик совхози бор. Бу совхозларда 22 минг бошдан ортиқ қорамол боқилади. «Қизилжар» массивидаги совхозларнинг территориал жойлашувини ҳисобга олиб, Оролбўйи сувларини муҳофаза этиш ва экология объектлари қурилиш-смета ҳужжатларини тайёрлашда ва уларни бунёд этишда массивни суғориш юзасидан амалга ошириладиган тадбирларни кўзда тутишни илтимос қиламиз. Бу тадбирлар мазкур региондаги ерлар чўлга айланишининг олдини олишга имкон берарди.

Областдаги суғориладиган ерларнинг гидрогеологик ва мелиоратив режимларини кўп йиллар мобайнида тадқиқ этиш натижасида айрим йилларда суғориш нормалари камайганда тузларнинг жуда тез кўпайишини ва мелиоратив ҳолатнинг мунтазам равишда бузилишини аниқладик.

Биз республика илмий-тадқиқот ташкилотларига суғоришнинг илмий асосланган режимини ишлаб чиқишни тезлаштириш, бу режимни область хўжаликларидаги тажриба участкаларида синаб кўришни топширишни илтимос қиламиз. Бу эса областимизнинг суғоришга керакли сувга бўлган эҳтиёжини янада яхшироқ аниқлашга имкон беради.

Депутат С. М. БАҲРОМОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР СОҒЛИҚНИ САҚЛАШ МИНИСТРИ

1987 йилда республикада соғлиқни сақлаш муассасаларининг моддий-техника таъминоти ва кадрлар билан таъминланиши батафсил ўрганиб чиқилган эди, ўшанда, жумладан Қорақалпоғистон АССРдаги даволаш-профилактика муассасаларининг фақат 20 процентигина типовой биноларда, 80 проценти эса канализацияси ҳам, иссиқ суви ҳам бўлмаган мослаштирилган биноларда жойлашганлиги; қишлоқлардаги 44 та даволаш амбулаториясида совуқ сув ҳам йўқлиги аниқланди. Бирорта ҳам аёллар консультацияси типовой бинога эга эмасди, 18 туғуруқхонадан фақат 6 тасидагина водопровод, канализация ва ички ҳожатхоналар бор эди.

Гўдакларнинг сут-қатиқ маҳсулотларига бўлган эҳтиёжи фақат 6 процент қондирилар эди.

Автоном республиканинг айрим районларида фарзанд кўриши мумкин бўлган ёшдаги аёллар ўртасида камқонлик касалига чалиниш 60—70 процентга етди, ҳатто бундан ҳам ортиб кетди.

Автоном республикада барча мутахассисликлар бўйича врачлар билан таъминланиш даражаси 1987 йилда 10 минг аҳолига 24,7 га тенг бўлди. Ўзбекистон ССР бўйича бу кўрсаткич 32,9 кишига баравардир.

Бунинг устига аҳоли тоза ичимлик сув ва яхши овқат билан етарлича таъминланмаганлиги, шунингдек, қишлоқ районлари аҳолисининг санитария маданияти пастлиги болалар, оналар орасида, умуман одамлар орасида ўлим кўп бўлишига олиб келди.

Қорақалпоғистон АССР ва қўшни Хоразм областида санитария аҳволининг нохушлиги, Оролнинг қуриб бораётгани сабабли юзага келган экологик танглик оқибатида бу аҳволнинг ёмонлашаётганлигини назарда тутиб, партия ва ҳукуматимиз ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга бўлган қарор қабул қилди, бугун республика Олий Советининг сессияси ушбу қарор қандай бажарилаётганини муҳокама қилмоқда.

Қарорда қуйидаги конкрет вазифа қўйилган: 1989 йилда Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм области аҳолиси ялписига тиббий кўрикдан ўтказилиши, шундан кейин даволаш-соғломлаштириш тадбирларининг комплекси амалга оширилиши, соғлиқни сақлаш муассасаларини медицина кадрлари билан таъминлаш ва бу муассасаларнинг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун таъсирчан тадбирлар кўрилиши керак.

(Давоми учинчи бетда).

ЎН БИРИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИНИНГ ЎНИНЧИ СЕССИЯСИ

(Давоми. Боши иккинчи бетда).

Соғлиқни сақлаш министрлиги, унинг маҳаллий органлари Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм областидаги партия, совет органлари билан биргаликда сўнгги йиллар мобайнида соғлиқни сақлаш муассасалари моддий-техника базасини яхшилаш, беморларнинг дардини аниқлаш, даволаш ва айниқса, касалликларнинг олдини олиш учун тадбирлар комплексини ўтказганлигини бу ерда таъкидлаб ўтиш ўринли, деб ҳисоблаймиз. Натижада болалар ўлими ва юқумли касалликларни бирмунча камайтиришга муваффақ бўлинди.

Ҳозирги вақтда Қорақалпоғистон АССР ва Хоразм области аҳолисининг соғлиғини мустаҳкамлаш юзасидан тармоқ программаси ишлаб чиқилди, шунга кўра, республикада ҳозир амал қилаётган «Сиҳат-саломатлик» программасига янги топшириқлар ёзиб қўйилди.

Аҳолини ялписига тиббий кўрикдан ўтказиш учун республиканинг барча областларидан, медицина олий ўқув юртларидан, илмий-тадқиқот институтларидан, республиканинг даволаш-профилактика муассасаларидан келган медицина ходимларидан 103 та бригада тузилди. Ҳар бир бригадада терапевт, болалар врачи, жарроҳ, акушер-гинеколог ва учта ўрта бўғин медицина ходими бор.

Қорақалпоғистон АССРда 57 та бригада, Хоразм областида 46 та бригада ишламоқда. Бундан ташқари нафас олиш аъзолари касалликларини аниқлаш учун 31 та кўчма рентген-флюорография қурилмаси ишламоқда.

Бир ярим ой мобайнида 300 мингдан кўпроқ киши тиббий кўрикдан ўтди. Малакали кўрикдан ўтказиш ва даволашга муҳтож бўлган беморлар область ва республика касалхоналарига ётқизилмоқда. Тошкент шаҳридаги касалхоналарнинг ўзидагина шу мақсад учун 600 дан кўпроқ ўрин ажратилган.

1991—1995 йилларда Қорақалпоғистонда 3 минг беморга мўлжалланган касалхоналар, ҳар сменада 9700 беморни қабул қилишга мўлжалланган амбулатория-поликлиника муассасалари қурилади, шуларнинг ярмидан кўпроғи аёллар ва болаларни соғломлаштиришга хизмат қилади.

Бу йил автоном республикага медицина олий ўқув юртларини битириб чиққан 110 ёш мутахассис жўнатилади. 1990 йилдан бошлаб эса, 5—6 йил мобайнида ҳар йили 180 нафардан врач жўнатилади. Хоразм областига ҳам деярли шунча ёш мутахассис ишга боради. Шу мутахассислар ўша ерларда муқим ишлаб кетиши учун уларга эътиборли бўлиш ва зарур шарт-шароитни яратиш муҳимдир.

Депутат Л. А. КЛЕШЧЕВА нутқи

«ТАХИАТАШГИДРОЭНЕРГОСТРОЙ» ҚУРИЛИШ БОШҚАРМАСИНИНГ КРАНЧИСИ

«Тахиаташгидроэнергострой» бошқармаси Амударё ёқасидаги Тахиатош гидроузели ён-атрофида сув чиқариш иншоотлари қурмоқда. Айни вақтда Тахиатош — Қўнғирот — Кулсари қувур ариғи бунёд этилмоқда. Ана шу объектлар ишга туширилганидан кейин автоном республикадаги сўл қирғоқ районлари сув таъминоти муаммосини батамом ҳал этиш мумкин бўлади. Аммо шундан кейин ҳам ичимлик сув сифати муаммоси ҳал бўлмайди. Гап шундаки, сув чиқариш иншоотлари Тахиатош гидроузели тўғони ёнида қурилмоқда, бу ердаги сув эса йил давомида кўпинча санитария-гигиена нормаларига жавоб бермайди.

Шунинг учун ҳам мен иш планига Туямўйин — Нукус ҳамда Тахиатош — Қўнғирот қувур ариқларини боғлаб турадиган шохобча қуришни киритишни тавсия этаман.

Энди объектлар қурилиши суръатлари хусусида гапириб ўтмоқчиман. Суръат жуда суст, ускуна кам етказиб берилаётгани сабабидан қурилиш оқсаб қолмоқда.

Қарорда автоном республикада Оролни қутқариш бўйича қурилиш ишларининг катта программаси белгиланган. Аммо бу программани бажариш барбод қилиниши мумкин. Қурилиш материаллари, айниқса, цемент таъминоти ниҳоятда қониқарсиз бўлаётгани ана шу сабаблардан биридир.

Автоном республикада цемент заводи қуришга эҳтиёж жуда ҳам сезилиб турибди.

Менинг сайловчиларим Тахиатош шаҳрида яшайдилар, шу боисдан ҳам бу шаҳар сув таъминоти ички шохобчаларини ривожлантириш масалаларига тўхталиб ўтмоқчиман. Орол ҳақидаги қарорга кўра, 1995 йилгача шаҳримизда 14 километр узунликда водопровод қувурлари ётқизиш мўлжалланган, бу сира етарли эмас. Бунинг устига мавжуд шохобчанинг камида 80 километри реконструкция қилиниши керак. Акс ҳолда, Тахиатош — Қўнғирот сув йўли ишга туширилгандан кейин ҳамма ёқни фонтан босиб кетса керак. Чунки, водопровод шохобчаси яроқсиз ҳолга келгани учун босимни кўтара олмайди.

Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлигининг буюртмасига кўра, қурилган уй-жойларнинг эгаси хусусидаги масала ҳозиргача шаҳримизда ҳал этилмаганлиги ўткир муаммо бўлиб турибди. Бу уйларга ҳали яқингача ҳам «Тахиаташгидроэнергострой» бошқармаси қараб келди. Аммо ҳозир 40 минг квадрат метрга яқин уй-жойнинг эгаси йўқ. Узоқ вақтдан бери ремонт қилинмагани учун уйларнинг ҳолати ёмон. Ушбу масалани ҳал этиш учун кўп жойларга мурожаат қилдик, бундан Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ҳам хабардор, аммо масала ҳозиргача ҳам ҳал бўлгани йўқ, аҳолидан эса аризалар кетма-кет тушиб турибди.

Биз, депутатлар, илгари бўлганидек, ҳозир ҳам илтимосчи бўлиб юрибмиз, министрликлар ва идоралар, хўжалик органлари илтимосларимизни инобатга олишмаяпти. Улар депутатларга берилган наказларнинг ижроси учун ҳам зарур тадбирлар кўришаётгани йўқ. Масалан, мен ҳозиргача ҳам шаҳарда гўдакларнинг сутли таомлари тайёрланадиган ошхона қуриш тўғрисидаги сайловчилар наказини бажарганим йўқ.

Сўзимни якунлар эканман, мазкур муаммолар эътиборсиз қолмайди ва шу яқин орада амалда ҳал этилади, деб умид қилмоқчиман, сўздан ишга ва амалий ҳаракатларга ўтиш пайти келди.

Т. А. АЛИМОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР ТАБИАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ДАВЛАТ КОМИТЕТИНИНГ РАИСИ

Ер ва сув табиатнинг асосий бойлигидир, бу эса ер ва сувнинг аҳволи учун келажак авлодлар олдида зиммамизга алоҳида масъулият юклайди, ерларимизнинг ҳозирги аҳволини эса мутлақо қониқарли деб бўлмайди.

Ернинг унумдорлиги пасаймоқда. Баъзи турдаги тупроқда, айниқса тоғолди зонасида, типик ва қора кулранг тупроқли минтақада чиринди миқдори анча камайиб кетди. Ҳозирги вақтда чиринди билан кам таъминланган ерлар барча суғориладиган майдонларнинг салкам 40 процентини ташкил қилади.

Катта-катта майдонларда мелиорация ҳолатининг ноқулайлиги сезилмоқда. Ҳамма ерлар пестицидлар билан булғанган.

Эрозияга қарши тадбирлар мутлақо етарли эмас. Дарахтзорларни кенгайтириш учун ҳар йили анча маблағ сарфланаётганига қарамай, 1980 йилдан 1988 йилга қадар республикада ўрмонлар майдони 2 минг гектар камайиб кетди.

Ғўза монокультураси, қишлоқ хўжалигининг озиқ-овқат тармоқларини қисиб қўймоқда, чорвачиликни ривожлантиришга тўсқинлик қилмоқда.

Чорвачиликни ривожлантириш даражаси фақат сут ва гўштга қараб белгиланмайди, чорвачилик органик ўғитларнинг асосий манбаидир, бу эса экология нуқтаи назаридан жуда муҳим аҳамиятга эга, чунки органик ўғит билангина тупроқ ҳосилдорлигини сақлаб қолиш ва ошириш мумкин.

Пахтачилик комплексида таркиб топган деҳқончилик системаси тупроқнинг сифати бузилишига олиб боради. Бу система тупроқни жиддий равишда муҳофаза қилишни кўзда тутмайди. Аммо химиялаштиришни сунъий равишда кучайтириш йўли билан тупроқнинг барча хоссаларига салбий таъсир кўрсатади.

Тупроқ унумдорлигини ва барча биосферага хос вазифаларни тиклаш учун анча вақт ва моддий ресурслар сарфлаш талаб қилинади. Биз ана шундай харажатлар қилишга мажбурмиз, чунки бошқа йўл йўқ.

Деҳқончиликнинг тупроқни муҳофаза қиладиган интенсив системасини жорий этиш ерлардан оқилона фойдаланиш масалаларида бизнинг стратегик йўлимиз бўлиб қолиши керак. Ана шу йўналишдаги ишлар ҳозирнинг ўзидаёқ бошлаб юборилди, дейиш мумкин.

Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини илмий жиҳатдан асосли олиб бориш, ижара муносабатларини жорий этиш ҳамда ер ресурсларидан фойдаланишни назорат қилиб бориш учун ер тўғрисида батафсил ва ишончли маълумотлар бўлиши зарур. Бунинг устига ана шу маълумотлар мунтазам равишда янгиланиб тўлдириб борилиши керак.

Бу масалаларда иш қониқарсизлигини тан олиш керак. Тадқиқотларни жуда кўп ташкилотлар тарқоқ ҳолда олиб бормоқда, бу ишлар маҳкамачилик тусида бўлиб, уларни ҳеч ким мувофиқлаштирмайди, бунинг устига ана шу ишлар етарли ҳажмда олиб борилмаяпти. Натижада ҳозирги вақтда 4 миллион гектар суғориладиган ердан 2,3 миллион гектарининггина замонавий, кенг масштабли тупроқ картаси мавжуд, 1,3 миллион гектар ернинг ана шундай карталари эскириб қолди ва тузатиш киритишга муҳтож, 0,4 миллион гектар ернинг картаси эса мутлақо йўқ.

1982 йилда бошланган туз миқдорини аниқлаш учун суратга олишнинг биринчи давраси тугаллангани йўқ, 650 минг гектар ер текширилмаган. Тупроқнинг пестицидлар ва бошқа зарарли химиявий моддалар билан булғатилиши етарли тадқиқ этилмаяпти. ЦИНАО ва Узгидромет бу соҳада олиб бораётган ишлар мунтазам эмас ва ишончли тўла манзарани кўрсатмайди.

Келгуси 7 йил ичида 800 минг гектардан ортиқ суғориладиган ерларни комплекс реконструкциялаш кўзда тутилмоқда. Ерларни обдон текислаш, мелиоратив ҳолатини яхшилаш, туздан тозалаш ва тупроқ унумдорлигини тиклашдан иборат бутун комплексни ўз ичига оладиган катта ҳажмдаги ишларни бажариш лозим бўлади. Энг муҳими ердан фойдаланувчилар билан келишиб, ана шу ишларнинг ҳаммасини лойиҳа босқичидаёқ кўзда тутиш керак. Айни хўжаликларнинг ўзлари комплекс реконструкциядан сўнг ернинг қандай бўлишини ўзлари белгилаб беришлари керак. Сув хўжалиги давлат комитетининг мураккаб ва асосий вазифаларидан бири ана шундан иборат.

Ҳозир Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети республикада тупроққа доир маълумотларни тўплашни ташкил этиш ва ана шундай маълумотларнинг ягона хазинасини яратиш устида ишламоқда.

Оролбўйида ва умуман Орол денгизи ҳавзасида экология вазиятини яхшилаш масалаларини ҳал этиш чоғида ҳозирнинг ўзидаёқ ҳал қилиш мумкин ва лозим бўлган долзарб муаммоларни ажратиб олиш муҳимдир. Ҳайвонот ва ўсимликлар дунёсини сақлаб қолиш тўғрисида гапирганда, булғатилган сув пировард натижада фақат регионал аҳамиятга эмас, балки муҳим халқаро экологик аҳамиятга эга бўлган ички сув ҳавзаларида (кўлларда) тўпланишини таъкидлаб ўтиш лозим.

Шу жиҳатдан Қараганда, Айдар-Арнасой кўллари системаси, Денгизкўл, Судочье, Сариқамиш, Замонбобо, Қорақир кўллари, Алон кўллари ва бошқа сув ҳавзалари алоҳида эътиборга сазовордир. Бу кўлларда ҳайвонлар ва қушларнинг жуда кўп турлари, шу жумладан камдан-кам учрайдиган ва йўқолиб кетаётган турлари яшайди ва кўпаяди.

Ҳозир сизот ва оқава сувларни тўғри Оролга ташлаш мақсадида катта коллекторлар чиқариш тўғрисидаги таклифлар ўртага қўйилмоқда, бу эса кўлларнинг йўқ бўлиб кетишига, бинобарин улардаги ҳайвонот ва ўсимликлар дунёсининг қирилиб кетишига олиб бориши мумкин. Бунга йўл қўйиб бўлмайди. Ҳар бир лойиҳа ҳам давлат, ҳам жамоат йўли билан пухта экология экспертизасидан ўтиши, шундан кейингина қарор қабул қилиниши керак.

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Совети қарор қабул қилгандан сўнг орадан ярим йил вақт ўтди. Нукусда республика партия-хўжалик активларининг йиғилиши ўтказилгандан кейин ҳам шунча вақт ўтди. Бугун биз қилинган ишлар тўғрисида ҳисоб беришимиз керак. Аммо жуда кам иш қилинди.

Республика табиатни муҳофаза қилиш давлат органлари Оролбўйида экология вазиятини соғломлаштиришга қаратилган муҳим қарорларни амалга ошириш чора-тадбирларини кўрмоқдалар. Табиатни муҳофаза қилиш юзасидан Орол регионал давлат инспекцияси тузилди. Аммо жамоатчиликнинг барча табақалари мадад бериб иштирок этган, бутун аҳоли фаоллик билан ҳаракат қилган тақдирдагина кутилган натижаларга эриша оламиз.

Жамоатчилик фикри реал кучга айланмоқда, ўз зиммасига ваколат юкланган кишилар бу фикрга қулоқ солишлари керак.

Р. С. ҚОСИМОВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН ССР МЕЛИОРАЦИЯ ВА СУВ ХЎЖАЛИГИ ДАВЛАТ КОМИТЕТИ РАИСИНИНГ БИРИНЧИ ЎРИНБОСАРИ

Республикада 1986 йилдан бошлаб бир қанча қарорлар қабул қилиндики, улар сув хўжалигини ривожлантириш концепциясини тубдан ўзгартириб юборди. Сув хўжалиги қурилишида инвестиция сиёсати қайта кўриб чиқилди. Янги ерларни ўзлаштириш майдонлари кескин қисқартирилди. Капитал маблағнинг камида 70 процентини эскидан суғориб келинаётган ерларни комплекс реконструкциялашга, ноқулай ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилашга, сувни тежайдиган замонавий техникани ва суғориш технологиясини жорий этишга сарфлаш кўзда тутилган. 1988 йилда шу мақсадларга мелиоратив қурилиш учун мўлжалланган жами капитал маблағ ҳажмининг 72 процентдан кўпроғи сарфланди. Ўтган йили 96,6 минг гектар майдонда суғориш техникасининг янги, илғор воситалари жорий этилди. 38,7 минг гектар майдондаги суғориладиган ерлар комплекс реконструкция қилинди. Салкам 70 минг гектар майдонда коллектор-зовур шахобчалари қазилди ва қайта қурилди. 1988 йилда барпо этилган ёпиқ горизонтал зовурнинг узунлиги 2300 километрни ташкил этди.

Республикада ишлаб чиқилган сув хўжалиги қурилиши программаси қуйидаги асосий йўналишларни ўз ичига олади:

— 1991 йилгача салкам 482 минг гектар майдондаги паст самарали ноқулай ерларни мелиоратив жиҳатдан яхшилаш ҳамда тартибга келтириш ишлари амалга оширилади. Фақат мукаммал типлардаги — ёпиқ горизонтал, тик, комбинациялаштирилган зовургина қурилади. Бунинг учун имкониятлар бор.

— мавжуд магистрал коллекторлар ва зовур каналлар реконструкция қилинади ҳамда янгилари барпо этилади; Қорақалпоғистон, Хоразм, Бухоро ва Сирдарё областлари, шунингдек, Марказий Фарғона райони магистрал коллекторлар қуриладиган ҳамда реконструкция қилинадиган асосий районлар бўлади.

— 2,1 миллион гектар майдондаги мавжуд суғориш системаларида комплекс ва қисман реконструкция ишлари ўтказилиб, мукаммал суғориш техникаси ва технологияси, албатта, жорий этилади.

Суғоришни механизациялаш турли воситаларини жорий этиш сувни тежайдиган асосий тадбирларнинг биридир. Область агросаноат комитетларининг, РАПО ва хўжаликларнинг мутахассислари суғоришнинг илғор усуллари ва техникасини қўлланишни кенгайтиришда, пешқадам хўжаликларнинг тажрибасини оммалаштиришда етарлича қатъият кўрсатмаяптилар. Бу керакли ишдан хўжаликлар манфаатдор эмас. Паст рентабелли хўжаликларда суғориш техникасини сотиб олиш учун маблағ йўқлиги муайян даражада тўсқинлик қилмоқда. Суғориш техникасидан самарасиз фойдаланилаётган ҳоллар ҳам мавжуд. Бу йил юзга яқин ёмғирлатиш машинаси ўрнатилади, томчилатиб суғориш системаси янада ривожлантирилади. Сувнинг шимилиб кетишига қарши каналларга бетон қоплаш борасида катта ҳажмдаги ишларни амалга ошириш мўлжаллаб қўйилди.

Аммо булар етарли эмас. Эксплуатация хизматини тубдан яхшилаш зарур. Қуйи бўғин — район суғориш системалари бошқармаларини мустаҳкамлаш ва уларнинг ролини кучайтириш — асосий вазифадир.

Сувдан фойдаланувчиларда тежаб-тергаб фойдаланилиши зарур бўлган қимматли хом ашё сифатида сувга нисбатан янгича муносабатни шакллантириш жуда муҳим аҳамиятга эга.

Сувдан ҳақ тўлаб фойдаланишнинг жорий этилиши уни тежаб-тергаб сарфлашнинг катта омили бўлади. Ўтган йили Тошкент областининг Бекобод районида сувдан ҳақ тўлаб фойдаланишга ўтиш юзасидан эксперимент бажарилди. Сувга ҳақ тўлаш системаси мамлакатда ва республикада 1991 йилда батамом жорий этилади. Бу эса тармоқдаги барча эксплуатация ташкилотларининг хўжалик ҳисобига ўтишига имкон беради.

Юқорида айтиб ўтилган тадбирларнинг ҳаммаси Орол муаммоси билан бевосита боғлиқ бўлиб, Амударё дельтасига ва денгизга сувнинг зарур миқдорда қуйилишини таъминлайди.

Аммо Оролбўйида вужудга келган вазият шу қадар жиддийки, у табиатни муҳофаза қилиш борасида илмий асосланган махсус комплекс чора-тадбирлар ишлаб чиқилишини тақозо қилди. Ана шу чора-тадбирлар Амударё дельтасини, Мўйноқ райони территориясини сувга сероб қилишни, Қорақалпоғистоннинг суғориладиган зонаси билан Орол денгизининг қуриб қолган қисми ўртасида бундан буён ҳам чўлга айланиб боришини камайтириш учун ихота дарахтзорлари барпо этишни кўзда тутади.

Дарё оралиғидаги пастлик ва Мўйноқ шаҳри районларида барпо этилаётган гидротехника иншоотлари ёрдамида сув ресурслари тўпланади ҳамда тартибга солиб турилади.

Ишлаб чиқилган тадбирларда сув хўжалиги ишларидан ташқари ичимлик сув билан таъминлаш учун группа қувур ариқларини қуришни жадаллаштириш кўзда тутилади. Қишлоқда социал соҳа объектларини қуриш ва фойдаланишга топшириш муҳим масаладир.

1986—1988 йилларда Иттифоқ органлари Ўзбекистон ССРга беш йиллик план кўрсаткичларига нисбатан 482 миллион сўм, шу йилнинг ўзидагина эса 249 миллион сўм капитал маблағни кам ажратди. Бу ҳол белгиланган мелиорация программаси бажарилишини, қишлоқни социал жиҳатдан қайта қуришни барбод этиши ва бунинг оқибатида эса Орол муаммолари хусусидаги қарорнинг бажарилмаслигига олиб келиши мумкин.

М. А. САРСЕНОВ нутқи

«АРАЛВОДСТРОЙ» ИХТИСОСЛАШТИРИЛГАН ҚУРИЛИШ БИРЛАШМАСИНИНГ БОШЛИҒИ

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Совети Орол хусусида қабул қилган қарор партия ва ҳукуматимизнинг чинакам ғамхўрлиги ифодаси бўлди. Қарорда белгиланган асосий тадбирларни бажариш учун ўтган йил ноябрь ойида «Аралводстрой» ихтисослаштирилган қурилиш бирлашмаси тузилди.

Депутатлар махсус группаси тузилиб, у биринчи кундан бошлабоқ ишга фаоллик билан киришди.

Эндиликда бирлашмада барча ташкилий-техникавий масалалар асосан ҳал этилди. Иккита трест ва ихтисослаштирилган кўчма механизациялашган колонналар дарё дельтасидаги районларга кўчиб ўтди. Долзарб ва ҳаётий муҳим муаммо — ичимлик сув билан таъминлаш муаммосини ҳал этишни жадаллаштириш учун махсус ташкилот — «Аралсельхозводопроводстрой» лойиҳа-қурилиш бирлашмаси тузилди.

Ерларнинг мелиоратив ҳолатини тубдан яхшилаш, сув ресурсларининг исроф бўлишига чек қўйиш, атроф-муҳитни соғломлаштириш учун дренаж, сувни тежаш ва табиатни муҳофаза этиш юзасидан комплекс тадбирларни амалга ошириш «Аралводстрой» ишининг бош йўналишидир.

1989 йилда «Аралводстрой» 200 миллион сўмлик капитал маблағни ўзлаштириши керак. Қўйилган вазифаларга мувофиқ инвестиция сиёсатимиз ҳам белгилаб чиқилди. Магистрал хўжаликлараро коллекторлар ва каналлар қуриш ҳамда реконструкциялашга, суғориладиган ерларни мелиоратив жиҳатдан яхшилашга ва уларни комплекс реконструкция қилишга 1988 йилдагига нисбатан икки баравар кўп капитал маблағ сарфланади. Ичимлик сув таъминоти объектлари қурилиши учун 12 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфлаш мўлжалланмоқда, 1990 йилда бу ишлар ҳажми 4 баравар кўпаяди, XIII беш йилликда эса бу капитал маблағ 460 миллион сўмга етади. 1989 йилда автоном республика совхозларида 98 та сувни чучуклаштирадиган қурилмалар ўрнатилади ва ишга солинади.

1989 йил планларини сўзсиз бажариш ва 1990 йилда ҳамда келгуси беш йилликда иш ҳажмини кескин ошириш учун мустаҳкам пойдевор яратиш ҳозир биз учун асосий вазифадир.

«Аралводстрой» корхоналари ва ташкилотлари ҳозир автоном республикада фойдаланилаётган барча асосий қурилиш материаллари фондининг тўртдан уч қисмини ишлатмоқдалар. Айни вақтда биз бинокорлик материаллари саноати, қурилиш индустрияси ва қурилиш бўлинмаларининг моддий-техника базаларини ривожлантириш зарурлигини тушуниб турибмиз. Шу беш йиллик охиригача Шайхжайли майдалаш-саралаш заводи, Қораўзак ғишт заводи, Берунийдаги темир-бетон буюмлари заводи ишга туширилади, қурилиш индустриясининг ҳозир мавжуд барча корхоналари қувватидан тўла фойдаланиш чора-тадбирлари кўрилмоқда.

Темир-бетон конструкциялари ва деталлари тақчиллигига барҳам бериш учун Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги давлат комитетидан Каттағар темир-бетон буюмлари заводи бирлашмамиз ихтиёрига ўтказилишини илтимос қилмоқчимиз. Автоном республикадаги Султонуиздоғ ва Белтов конлари базасида цемент ва бошқа қурилиш материаллари ишлаб чиқадиган заводлар қуриш зарурати вужудга келди.

Маълумки, қарорга кўра, 1988—1990 йилларда кўпгина муҳим объектлар қурилиши бошланиши керак. Аммо ана шу объектларда ишни вақтида бошлаш учун ҳозир қўлимизда лойиҳа-смета ҳужжатлари йўқ. Бу магистрал коллекторлар ва каналлар, Мўйноқ шаҳри районидаги тадбирлар, қишлоқ хўжалигини сув билан таъминловчи объектларга дахлдордир. Қурилиш бошланишига қадар қўлимизда лойиҳа ҳужжатлари бўлиши керак, шунинг учун ҳам ҳозирнинг ўзидаёқ «Средазгипроводхлопок» институти буюртмаларимизни бажаришга тўла киришиши керак. «Узгипросельхозводоснабжение» институти бўйича ҳам иш ҳажмларини кескин кўпайтириш талаб этилади.

Магистрал каналларни қарорда белгиланган муддатларда қуриш ва реконструкция қилиш учун ихтиёримизда қудратли, юқори унумли техника бўлиши зарур. СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги шу йилнинг ўзидаёқ бирлашмамизни электр ёрдамида ишлайдиган юксак унумли механизмлар билан таъминлайди. Аммо бу техникани ишлатиш учун коллектор бўйлаб электр узатиш линияларини қисқа муддатларда бунёд этиш керак. Биз «Узбекэнерго»дан ана шу линияларни лойиҳалаш ва қуришни жадаллаштиришни сўраймиз.

КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг қарорида белгиланган программани бажариш учун мазкур программанинг белгиланган муддатларда бажарилишини таъминлайдиган капитал маблағлар ажратиш зарур бўлади. Биз Ўзбекистон ССР Министрлар Советига мурожаат қилиб, 1990 йилги планлар ва ўн учинчи беш йиллик планлари тузилаётганида шу масалада бизни қўллаб-қувватлашни ва айни вақтда маҳаллий органлар эҳтиёжига оид буюртмалар билан бизнинг планларимизни оғирлаштирмасликни сўраймиз.

Депутат В. П. АНИШЧЕВ нутқи

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ИККИНЧИ СЕКРЕТАРИ

Оролнинг ғойиб бўлган сувлари ўрнида қум бўронлари турмоқда. Энди ҳис-ҳаяжон, эҳтирос ва бахслар бўрони кўтарилди. Қум бўронлари чор атрофга туз тарқатиб ҳалокат келтираётган бўлса, бахслар бўрони фалокат, ажал, қирилиш, ҳалокат, хонавайронлик каби сўзлар билан эҳтиросларни авж олдирмоқда. Орол муаммосини силлиқлаб, камайтириб кўрсатиш — инсофдан эмас, албатта, бироқ Орол теварагидаги бир талай эҳтирослар жуда сиртқи характерда эканини сезилиб турибди. Орқаворатдан эшитган гапларга, бир йўла юриб ўтишдан, мақолалар ва гап-сўзлардан олинган таассуротларга қараб иложсизлик, чорасизлик ва аҳволни тузатиб бўлмаслик тўғрисидаги тушунчалар юзага келмоқда.

Аммо ҳис-ҳаяжон нақадар жўш урмасин, Оролнинг Қорақалпоғистон соҳилларига хос умумий бир белгиси бор, у ҳам бўлса неча асрлар давомида чўлдаги ҳаёт манбаи бўлиб келган кўз илғамас сув манбаининг қуриб қолишига бефарқлик ва беғамлик йўқлигидан, бутун халқ бунга ачинаётганидан иборатдир.

Бултур бир гуруҳ мутахассислар, раҳбарлар, таниқли олимлар ва тадқиқотчилар экология вазиятининг ҳақиқий аҳволини ўз кўзлари билан кўриб, партия билан ҳукуматнинг энди машҳур бўлган қарорлари қабул этилишига фаол кўмаклашдилар.

КПСС Марказий Комитети билан СССР Министрлар Советининг кўпинча 340- ва 1110-деб аталаётган қарори қабул этилиши катта умид бахш этганлиги шубҳасиз. Гарчи баъзан бу қарорларга қарши ҳам қизиққон характерларнинг таъналари эшитилиб қолаётган бўлсада, умуман одамлар бу қарорларни умид билан кутиб олдилар. Аммо шу нарса шубҳасизки, партия билан ҳукуматнинг қарорлари вужудга келган вазиятни ҳал этишга реал ёндашишнинг холисона ва амалий планидир. Орол атрофидаги экологик оқибатларни тугатиш ишлари учун тахминан 35 миллиард сўмга яқин капитал маблағ сарфланиши лозим.

Ана шу программанинг ҳаммаси зўр куч-ғайрат ва кўпгина ташкилотчилик ишларини талаб қилади. Аввало турли идоралар, бўлинмалар ва муассасалар ўзаро мувофиқлашиб иш кўришлари керак. Шунга асосланиб Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, республика Олий Совети Президиуми депутатлар группасини тузишга қарор бердилар, шу группага бошчилик қилиш менга топширилган. Депутатлар группаси ҳар ойда Оролбўйига бориб ҳамма ишларни оператив ташкил этиш ниятида. Ҳозиргачаёқ бир неча марта у ерга бориб келинди ва бу боришлар муайян натижалар бераётганини ҳамма якдиллик билан таъкидламоқда.

Ўз ишларимиздан ҳисобот беришга ўтиб кетмаслик учун нутқимда партия билан ҳукуматнинг Орол муаммосига алоқадор қарорлар бажарилиши хусусида депутатлар группасида ҳозиргача вужудга келган баъзи мулоҳазаларни айтмоқчиман.

Вужудга келган реал вазиятга асосланиб тушуниб олиш лозим бўлган биринчи хулоса шуки, ҳозирча Орол денгизини аввалги ҳолатига қайтадан тиклашнинг иложи йўқ. Уни бирмунча тўлдириш, унинг қуриб қолишини тўхтатиш мумкину, аммо бирон-бир оригинал ечим топилмагунча, уни қайтадан тиклаш амри маҳол. Денгизнинг аввалги акваторияси бир минг куб километрга етар эди, шундан салкам 300 куб километр сув қолган.

Мана шундай ҳолатда 2-3 йил мобайнида Орол атрофидаги экологик вазиятни тубдан яхшилаш, туз ва чанг бўронларини тўхтатиш имконини берадиган ечимни топиш керак, деган тўғри масала ўртага қўйилди.

Орол денгизининг қуриб қолган тубидан туз чиқиб кетишини камайтириш мақсадида 1995 йилгача Орол бўйидаги 231 минг гектар ерда, жумладан Қорақалпоғистон АССРда 210 минг гектар ерда дарахт ўтқазиш ва мелиорация ишларини бажариш мўлжалланмоқда.

Қорақалпоғистоннинг суғориладиган зонаси билан қуриган денгизнинг жанубий қисми оралиғида иҳота дарахтлари тўсиғи схемаси ишлаб чиқилди ва амалга оширилмоқда. Узунлиги 200 километрдан ортиқроқ бўлган икки қатор тўсиб турадиган дамбалар қурилади. Қуйироқда эса кўрфаздаги 120 минг гектар ер суғорилади ва бу ерга сув чиқарилади. Бу денгизнинг собиқ тубидан чанг-тўзон ва тузнинг чиқиб кетишини тўхтатиши керак.

Орол денгизи районидаги вазиятни яхшилаш учун партия ва ҳукумат кўраётган тадбирларни Қорақалпоғистон аҳолиси маъқулламоқда ва бу тадбирларни барча қўллаб-қувватлаши талаб этилади. Ана шу тадбирларга қарши бўлаётган баъзи хуружлар баъзан ишга халал беряпти.

Амударё сувини Мўйноқ шаҳрига ва Мўйноқ кўрфазига ишнинг кўзини билиб бурилганида ана шу тадбирга қарши дарҳол ҳуружлар бошланди.

Биз кўрилаётган тадбирларнинг моҳияти ва аҳамиятини батафсил тушунтириб беришимиз, меҳнаткашларга нотўғри ахборот берилишига йўл қўймаслигимиз керак. Бир ёқадан бош чиқариб белгиланган тадбирларни бажаришга киришмоғимиз даркор.

Оролбўйидаги экологик вазиятни соғломлаштириш юзасидан авж олаётган ишлар бу ерда экологик тартиб ўрнатиш йўлидаги дастлабки амалий қадамлардир. Агар бу муаммонинг муваффақиятли ҳал этилиши қайта қуришнинг жиддий ғалабаси бўлади, десам ҳойнаҳой, янглишмаган бўламан. Агар бу ишга барча совет ва хўжалик органлари, ҳамма раҳбарлар, барча одамлар бош қўшсагина муваффақиятга эришамиз. Сурхондарё областида пестицидларнинг дарёга оқизилишига йўл қўяётган агроном ёки чиқинди сувларини шу пайтгача Сирдарёга оқизиб юбораётган Фарғонадаги фуран биркмалари заводининг раҳбарлари шуни ёдда тутишлари керакки, улар Оролга зарар етказмоқдалар. Орол бўйи аҳолисининг сиҳат-саломатлигига путур етказмоқдалар.

Қорақалпоғистон, шу автоном республика халқи бугун бизнинг меҳр-шафқатимизга ва катта ёрдамимизга муҳтождир, десам муболаға қилмаган бўламан.

Мен хизмат тақозоси билан тез-тез республика районларига сафар қилиб тураман ва шунга ишончим комил бўлдики, саратонда пахта далаларида ишлаб, турғунлик йилларининг оғир шароитларида ўзининг интернационал бурчини бажарган халқ ҳар қалай ишончни, сабр-бардошни, меҳнатга меҳрни, саҳоватли, кўнгилчан қалбни, беминнат меҳмондўстликни, она Ерга, Ватанга завол билмас меҳр-муҳаббатни асраб-авайлаб келмоқда. Айни вақтда, яширмасдан шуни ҳам айтишим керакки, мутеълик, мўминн қобилликни кўрганимда, арзимас ёрдам ёки хайриҳоҳлик билан айтилган эзгу сўз учун ҳам алоҳида миннатдорчилик билдирилганида юрагим ачишиб кетади.

Украин шоири Орол қисмати ҳақида худди ўз бошига кулфат тушганидек ёзганида ёки озарбайжон шоири «Ўлма, Оролим, ўлма!» деб бўзлаганида ўлаётган денгиз бўйида яшаётган одамлар чин кўнгилдан миннатдор бўлмоқдалар. Ана шу катта маънавий мадад мамлакатнинг барча регионларидан Орол фондига тушаётган маблағ сингари жуда муҳимдир.

Ўзбекистонимизда кўпгина муаммолар йиғилиб қолди, аммо Қорақалпоғистон аҳолиси ўзларининг автоном республикаси ҳозир саноат, қишлоқ хўжалиги ҳамда халқ хўжалигининг бошқа бир қанча тармоқлари равнақи даражаси жиҳатидан Иттифоқдангина эмас, балки Ўзбекистон областларидан ҳам орқада қолиб кетганлигини барча тушуниб олишини истайдилар. Масалан, сўнгги 15 йил мобайнида республикада аҳоли жон бошига саноат товар маҳсулотининг ўсиш суръатлари 38,3 процентни, жумладан Андижон областида 60,7 процентни, Наманган областида 47,6 процентни, Хоразмда 45,7 процентни ташкил этган бўлса Қорақалпоғистонда бор-йўғи 25,7 процент бўлди.

Айниқса социал соҳада нохуш вазият вужудга келди, илгари бўлганидек ҳозир ҳам уй-жой, мактаблар, мактабгача тарбия муассасалари ҳамда бошқа социал-маданий маиший объектлар етишмаяпти. Бу ерда сўзга чиққан нотиқлар шу ҳақда гапиришди. Шу йил бошида мактабгача тарбия ёшидаги болаларнинг фақат 25,6 проценти болалар боғчалари ва яслиларига қатнади. Мактабларда тўрт сменали ишга ўтиш масаласи кўндаланг бўлиб турибди. Соғлиқни сақлаш муассасаларининг аҳволи ҳам қониқарсиздир. Бирорта ҳам типовой туғуруқхона йўқ. Хуллас, партия ва ҳукуматнинг қарори ўз вақтида қабул қилинган, ҳозирча эса кўпчилик ўртоқлар бу қарорнинг бажарилишига масъулиятсизлик билан қарамоқдалар. рўй-рост айтадиган бўлсак, ҳозирча аслида қарорнинг бажарилиши амалда барбод этилмоқда.

Аҳволнинг нохушлигини гапираверсак, кўп вақт керак бўлади, депутатлар группаси қўлида шу мавзуга доир батафсил материал бор. Ўзбекистон ССР Министрлар Совети мамлакат ҳукуматида, Иттифоқ министрликлари ва муассасаларида Орол муаммолари билан фаолроқ шуғулланиши ва бир қанча ҳолларда мажбурият ва топшириқларнинг бажарилишини талаб этиши керак.

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети бўйича программанинг бажарилиши умуман қониқарсиз бормоқда. Талаб этилаётган 622 миллион сўм капитал маблағ ўрнига беш йилликка бор-йўғи 397 миллион сўм ажратилган, 3 йил мобайнида салкам 257 миллион сўм ўзлаштирилган. Шундай қилиб, шу йилги топшириқларни ҳисобга олмаганимизда, Давлат агросаноат комитети 1990 йил учун салкам 250 миллион сўм капитал маблағ ажратиши лозим бўлади. Бундай аҳвол содир бўлишининг сабаби шундаки, партия ва ҳукумат қарорини бажаришга бу ерда аввал бошданоқ зарур даражада ҳурмат билан ёндашмадилар.

Мазкур идора дастлабки босқичдаёқ лойиҳа ишлари учун зарур бўлган 6 миллион сўм ўрнига талаб этилаётган маблағнинг бор-йўғи 30 процентини ажратганлиги ҳамда ҳозирги кунгача ҳам қурилиш ишлари лойиҳа-смета ҳужжатлари билан тўла таъминланмаганлиги шундан аниқ-равшан далолат бериб турибди. Афсуски, Орол муаммосига масъулиятсизлик билан қараётган бошқа анчагина муассасалар ҳам бор.

Ўзбекистон ССР Фанлар академияси, ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими 1989 йилда Орол денгизи районидаги табиий муҳит аҳволининг ва иқлимнинг ўзгаришини ўрганиш юзасидан ишларни амалда авж олдирмадилар. Нукусда экология ва Орол денгизи ҳавзаси сув муаммолари институти ташкил этилгани йўқ.

СССР Ўрмон давлат комитети, СССР Геология министрлиги ташкилотлари, «Аралводстрой» ихтисослашган қурилиш бирлашмаси қарорда кўзда тутилган ишларни бажаришни барбод этмоқдалар. Шу кунгача 1990 йил плани учун лойиҳа-смета ҳужжатларини тайёрлаш масалаларининг ярмигина ҳал этилган. Қорақалпоғистон область партия комитети ҳам барча ана шу масалаларга қаттиққўллик билан ёндашиши, ўрни келганда баъзи бировлардан қаттиқ талаб қилиши ҳам керак. Орол ҳақидаги қарорнинг барча бандлари бажарилиши даркор. Бу депутатлар группасининг позициясидир ва биз бу позицияни қаттиқ туриб ҳимоя қиламиз. Бунинг учун четдан туриб назорат қилмаслик керак, балки Қорақалпоғистонга бориб, ўша жойнинг ўзида ишлаш керак. Бу — давр талаби, қайта қуриш талабидир. Қорақалпоғистоннинг моддий-техника таъминоти учун кенг йўл очиб қўйилиши керак, деб ҳисоблаймиз. Депутатлар группасининг ўзи ҳам ишни янада такомиллаштириши лозимлигини кўриб турибмиз. Сессияларда ва Олий Совет Президиумида ўз ишимиз ҳақида мунтазам ҳисоб бериб туришимиз керак.

Табиий офатлар рўй берганида мамлакатимиздаги барча халқлар бир ёқадан бош чиқариб ишлайдилар, жабрдийдаларга мадад берадилар. Ўрта Осиёнинг ноёб хазинаси бўлган Оролнинг аҳволи, региондаги барча халқлар, аввало қорақалпоқ халқи тақдирида акс этаётган экологик вазият инсон қўли билан вужудга келтирилган кулфатдир. Ҳаммамиз айбимиз ва масъулиятимизни ҳис этиб турибмиз. Амударё ёқасидаги ерлар турли миллат ва элатлар вакилларига ризқ-рўз улашмоқда, кийинтирмоқда. Оролни қутқариш, Оролбўйидаги аҳолининг турмушини яхшилаш умумий интернационал вазифа эканлигини ҳозир ҳар бир совет кишиси уқиб олиши керак.

● *Байрам саҳифаси* ●

БАХТ-САОДАТ ЁР БЎЛСИН!

Ватанимизнинг олий органига бўладиган сайловларда халқимизнинг энг истеъдодли, ғайратли ўғил ва қизлари СССР халқ депутатлигига сайланади.

Ўзбекистон ССР бўйича СССР халқ депутатлигига 145 номзодни округ сайлов комиссиялари рўйхатга олдилар. Улар орасида хотин-қизлардан 40 нафар вакил бор.

АГАР ДЕПУТАТ БЎЛСАМ

594-Жиззах территориал сайлов округидан СССР халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатишди. Бу катта ишонч менда масъулият ҳиссини янада ошириб юборди. Агар депутатликка сайланиб қолсам, пахтакор халқим, эл-юртим манфаати йўлида бор кучимни сарфлайман. Меҳнат аҳли ҳаётини яхшилаш, қишлоқ турмуш маданиятини кўтариш учун интиламан.

Маълумки, пахта осонликча етиштирилмайди. Лекин унинг нархи паст. Пахтанинг нархини кўтариш пайти келди. Бу ҳақда гап кам, амалий иш кўп бўлиши керак. Атроф-муҳитни соғломлаштириш бугунги куннинг энг долзарб масаласи бўлиб турибди. Табиат ва инсон ўртасидаги мувозанат бузилганлиги сабабли аҳоли ўртасида ўткир ошқозон-ичак, сариқ, юрак-қон томир касалликлари кўпайиб кетяпти. Тўғри, қишлоқ хўжалигида заҳарли химикатлардан фойдаланиш тугатилмоқда. Лекин саноат зоналаридаги ҳар хил заҳарли газлар ва чанглар одамлар саломатлигига таъсир этмоқда.

Хотин-қизларни ижтимоий фойдали меҳнатга жалб этиш муаммоси ғоят долзарб. Областда бир миллион 314 минг аҳоли истиқомат қилади. Шулардан қарийб 55 процентини хотин-қизлар ташкил этади. Афсуски, уларнинг 27 процентигина ишга жалб этилган. Бинобарин, ҳар бир район марказида завод, фабрикаларнинг филиаллари, бўлимларини қуриш керак. Қишлоқларда турли халқ истеъмол моллари ишлаб чиқарадиган кооперативлар тузиш лозим. Айниқса, хонадонларда хўжаликлар билан шартнома тузиб, чорвачиликни ривожлантиришга эътиборни қаратиш зарур. Кўп болали оналар, хотин-қизлар ёзнинг 45—50 даражали жазирамасида далада меҳнат қиладилар. Бу эътиборга олинмайди. Менимча, шундай оғир шароитда ишлаганликлари учун уларнинг иш ҳақига қўшимча тўланиши лозим.

Булар етилган ва ечимини кутаётган масалалар. Агар номзодим ўтиб, СССР халқ депутатлигига сайлансам, ана шу муаммоларни ҳал этиш билан шуғулланаман.

Т. РАҲМОНҚУЛОВА,
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аъзоси, Жиззах шаҳридаги А. Навоий номли колхоз пахтачилик бригадаси бошлиғи.

ШОНЛИ ЙЎЛ

● **ХАЛҚАРО ХОТИН-ҚИЗЛАР КУНИ ТАРИХИДАН**

✦ 1910 йил. Социалист аёлларнинг Копенгагенда ўтган иккинчи Халқаро конференцияси Клара Цеткин ташаббуси билан ҳар йили Халқаро хотин-қизлар кунини байрам қилиш ҳақида қарор қабул қилди. Конференцияда 17 мамлакатдан юз делегат аёл қатнашди. Улар орасида А. Коллонтай бошлиқ рус социал-демократларидан ҳам вакиллар бор эди.

Россияда Халқаро хотин-қизлар куни биринчи марта 1913 йили нишонланди. У большевиклар раҳбарлигида тайёрланди.

РСДРПнинг Петербург комитети шу мақсадда махсус комиссия тузди, митинг ва йиғилишлар ўтказиш учун чақириқ варақалари чиқарди. 1913 йилнинг 20 январидан бошлаб, «Правда» газетасида «Хотин-қизлар куни ва ишчи аёллар» деб номланган махсус бўлим ишлай бошлади. Газетанинг 17 февраль сони (эски ҳисоб бўйича 2 март) тўлиқ Халқаро хотин-қизлар кунига бағишланди. Унда IV Давлат думасининг большевиклар фракцияси номидан Россия меҳнаткаш хотин-қизларига табрик хати босилди.

Петербургдаги Калашниковская биржаси биносида хотин-қизлар масаласи бўйича йиғилиш бўлиб ўтди. Йиғилишга Петербург шаҳар ҳокими махсус рухсат берган эди. Шунга қарамай, полиция бир неча жандармлар отрядини юборди, улар залнинг биринчи қаторидан ўрин эгалладилар. Отлиқ ва пиёда полициячилар бинони қуршаб олдилар.

Йиғилишда большевиклар партияси аъзоларидан П. Ф. Дуделли, А. Н. Григорьева — Алексеева каби бир неча аёллар маъруза ўқидилар. Улар фабрикалардаги меҳнат шароитларининг ниҳоятда ёмонлиги, иш кунининг 11-12 соатга чўзилишига қарамай, иш ҳақининг жуда камлиги ҳақида гапирдилар.

Петербург ишчи хотин-қизлари социалист хотин-қизлар интернационал секретариатига табрикнома йўлладилар. Бу билан улар тенг ҳуқуқлик учун курашда бошқа мамлакатлар хотин-қизлари билан бирдам эканликларини намойиш этдилар.

✦ Халқаро хотин-қизлар куни 8 Март байрами Ўзбекистонда биринчи бор расман 1927 йилнинг 8 мартида нишонланган. Республиканинг барча шаҳар ва қишлоқларида оммавий митинглар бошланиб, юз мингга яқин хотин-қиз паранжиларини гулханда ёққанлар. Эски турмушга қарши, хотин-қизлар активлигини ошириш, уларни ишлаб чиқаришга, ижтимоий-сиёсий ва маданий ҳаётга жалб этиш борасида «Ҳужум» ҳаракати авж олиб кетган.

● **СОВЕТ БОЛАЛАР ФОНДИ ЎЗБЕКИСТОН БЎЛИМИДА**

САХОВАТ

В. И. Ленин номидаги болалар фонди республика бўлими правлениеси «Ўзбекистон ва болалар уйлари» музейини ташкил этиш ва етимларга юрак қўрини берган, ҳаётини бағишлаган оддий одамлар тимсолини ифода этувчи рамзий ёдгорлик ўрнатиш ҳақидаги ташаббусни кўриб чиқди ва қўллаб-қувватлади.

Музей қандай бўлади, ёдгорлик-чи? Бу сиз билан бизга, бизнинг ташаббускорлигимизга боғлиқ.

Ҳурматли газетхонлар, республикамиз болалар уйлари билан боғлиқ бўлган эсдаликларингизни, фотоҳужжатлар, архив материаллари, газета, журнал мақолалари, хатлар, турли ёзишмалардан иборат материалларингизни кутамиз. Булар Ўзбекистонда мавжуд бўлган болалар уйлари тарихини, етим қолган болакайларни вояга етказишда жонбозлик кўрсатган ажойиб совет кишиларининг номини тиклашга ёрдам беради. Материалларни В. И. Ленин номли болалар фонди республика бўлими (Парадлар ҳиёбони, 1-уй)га йўллашингизни сўраймиз.

С. МАНСУРОВ.

ҲИММАТ

Фарғона областида шу кеча-кундузда 3758 нафар етим, инвалид ва ота-оналар васийлигидан маҳрум болалар бор. Улар 17 та болалар уйи ва махсус мактаб-интернатларда тарбия топмоқдалар. Бу биргина бизнинг область миқёсидаги рақамдир.

Фарғона области меҳнаткашларини мамлакатимиздаги барча болалар тақдири қизиқтиради. Биз ҳамма болалар тўқ ва фаровон, гулгун яшашлари тарафдоримиз. Ана шу истакнинг моддий тасдиқи сифатида Ленинград районидаги 1, 7, 16, 23, 28, 29-мактабларнинг ўқувчи ва ўқитувчилар коллективи, медицина бирлашмаси, ички ишлар бўлими, Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий номли совхоз меҳнат коллективлари В. И. Ленин номли совет болалар фонди республика бўлими — 707 ҳисобига ёрдам пули ўтказдилар.

В. РАҲИМОВ.

ЁДГОРЛИК

Онам 20 йил дард тортдилар. Ёзда унча-мунча ҳовлига чиқиб юрардилар-у, қишда уйдан эшикка чиқмай қолардилар — нафас йўллари сиқарди.

Ўшанда худди шу бугунгидек баҳор нафаси эсиб турарди. Ишдан қайтиб келсам, онам икки қўлларини кўксиларига қўйганча ухлаб ётибдилар. Мендан кейин ётиб, олдин турсалар керакки, онамнинг ухлаб ётганларини сира кўрмаган эканман. У кишига қараб кўзларимга ишонмасдим. Онамнинг дардчил, мунгли ва сокин чеҳралари мени ҳаяжонга солиб юборди. Расм дафтаримни олдим-да, қалам билан онамнинг ётган қиёфаларини чиза бошладим. Чизишни тугатиш, дафтаримни ёпишим билан онам кўзларини очдилар. Ухлаб қолганларидан ҳижолат чекиб, туриб ўтирмоқчи бўлдилар. Лекин мадорлари етмади. Шундан 20 кун ўтмай, 4 март 1963 йили онам ҳаётдан кўз юмдилар. 8 март куни эса онам ҳаётликларида табриклаб келадиган яқин қариндош-уруғларимиз яна ҳовлимизга тўпланишди. Улар хона тўрида илиғлиқ турган онамнинг мен ишлаган портретини кўриб, қаттиқ ҳаяжонга тушдилар. Негаки, у расм онамизнинг узоқ йиллар давомида дард билан олишиб, ҳаёт учун курашган оғир кунларини эслатиб турарди. Унда рассомчилик ўқув юртини янги битирган кезларим эди. Онам расми портрет жанридаги дастлабки ишим. Унинг ўрнини ҳеч қайси асарим босолмайди. Негаки, у дунёдаги энг азиз инсон — онамдан ёдгорлик.

М. МИРЗАРАҲИМОВ.
рассом.

СУРАТЛАРДА: 1. Жарқўрғон йигирув-тўқув фабрикаси илғор ишчиларидан комсомол аъзолари У. Қодирова ва М. Мирзақуловалар смена топшириқларини доимо ошириб бажарадилар. 2. Пойтахтдаги Абу Али ибн Сино номли 1-шаҳар касалхонаси врачи Ҳакима Мирабдуллаева қўли енгил моҳир шифокор. У республикада хизмат кўрсатган врач, Меҳнат Қизил Байроқ ордени нишондори. 3. М. Ашрафий номидаги Тошкент Давлат консерваторияси студенти Заҳро Каримова пианиночиларнинг республика мусобақасида иккинчи мукофотга сазовор бўлди.

И. ХУЖАЕВ, А. РИСҚИЕВ (ЎзТАГ) ва М. НАЗАРОВ фотолари.

Шароф БОШБЕКОВ

● *Қутлов*

ИҚБОЛ ТИЛАЙМАН

Қачонлардир шундай бир афсона эшитганим бор. Нима ҳам бўлибди-ю, худонинг хаёлига одам яратиш фикри келибди. Кўп ўйланибди, узоқ ишлабди. Ва ниҳоят бир мўъжиза, шундай бир хилқат пайдо этибдики, унинг ўзи ҳам бу нафосат ва етуклик тимсолига боқиб тўймас эмиш. Яратгувчи дунёнинг барча юмушларини унутиб, эртаю кеч одамзодга термулиб ўтирадиган бўлиб қолибди. Шу зайилда кунлар, ойлар, йиллар ўтибди. Бир куни — шайтон йўлдан оздирибми — худодаги завқу шавқ, беғубор ҳавас ўрнини ҳасад эгаллабди. Негаки, яралмиш яратгувчининг ўзидан ҳам мукаммал, бетакрор бўлиб чиққан экан-да. Шунда у олам олам бўлганидан бери энг биринчи, илк жиноятга қўл урибди: одамни қоқ иккига бўлиб, дунёнинг бутунлай бошқа-бошқа томонларига отиб юборибди! Шу-шу, одамзод ўзининг иккинчи ярмини қидириб яшар экан. Қидира-қидира ҳолдан тойган кезлари армон билан «Бу дунёда бормикан юрак-бағри бутуни» деб нола қилган бўлса не ажаб?..

Афсона унутилиб кетибди-ю, аммо аёл зотини кимнингдир «ярми» дейиш одат бўлиб қолаверибди.

Шахсан менинг бу гапга қаршилигим йўқ. Эркак бўлганим учун эмас, асло. Кимдир аёлни «менинг ярмим» дер экан, бу билан ўзининг ҳам «яримта» эканлигини тан олгани.

Нафсиламрини айтганда, аёлларимизнинг чиндан ҳам «ярим» жиҳатлари оз эмас. Масалан, кечалари бешик қучоқлаб чиққан онанинг уйқуси я р и м, даладан ортиб, тузукроқ ўқий олмаган минг-минглаб сингилларимнинг саводи ярим, шундай тинч, дориломон замонда «ярми»дан «қора хат» олган келинчакнинг бахти ярим, ўзбекона маънавиятдан маҳрум бўлиб ўсган айрим қиз-жувонларнинг одоби я р и м ва ҳоказо, ва ҳоказо.

Адолат тарозуси тенг келиши учун айтай, бундай жиҳатлар эркакларда ҳам етарли. Айтайлик, минбарга чиқиб олиб, «Бугунги йиғилишимизда фалонча ишчи, фалонча деҳқон, фалонча зиёли ва фалонча хотин-қизлар иштирок этишяпти!» деган ўртоқнинг ҳам фаросати я р и м! Ўзингиз ўйланг, нима, аёл ишчи эмасми, аёл деҳқон ёки зиёлилар қаторига қўшилмайдими? Унда хотин-қизлар қайси рўйхатга киради ўзи? Ҳаммамиз кўникиб кетган, кўпда маъносига эътибор бермайдиган бундан ҳам ғалати «яримталикларимиз» борки, идроки тиниқ одам ёқа ушламоқдан ўзга чора тополмайди. «Хотин-қизлар ўртасида тушунтириш ишлари кўнгилдагидек олиб борилмаяпти!» деган гапга нима дейсиз? Бу масалада мен ёқа ушлайдиганлар тарафидаман. Қанақа иш олиб борилиши керак? Нимани тушунтириш керак? Нега фақат аёлларга тушунтириш керак? Биз, эркакларнинг ҳам тушунгимиз келса-чи? Ёки кексалар, болалар-чи? Улар билан тушунтириш ишлари олиб бориш керак эмасми?

Бу дунёда мен тушунмайдиган жумбоқлар бисёр экан. Яқинда телевизор орқали модалар кўргазмаси намойиш этилди. Жуда гўзал! Либослар ҳам, уларни намойиш қилаётганлар ҳам. Лекин ўз-ўзидан савол туғилади: ўша ажаб-товур кийим-кечаклар кимга мўлжалланган? Халққами? Ўзбек хотин-қизларининг аксарият қисми қишлоқ хўжалиги районларида яшаётганини ҳисобга олиб, бу саволни ҳамма эшитадиган қилиб, баландроқ айтсак ҳам бўлаверади. Америкада отбоқарлар учун мўлжалланган жинси бутун дунёга маълум ва машҳур бўлиб кетган эди. Нархи осмон қадар бўлганидан битта ўшандай уст-бош учун одамни ўлдириб, кийимини ечиб олишган вақтларни биламиз. Нима учун далада ишлайдиган хотин-қизларни бизнинг тўқувчиларимиз, модельерларимиз бежирим, чидамли, кўркам коржомалар билан таъминламаётганини сира тушунмайман.

Арзимас тақдирлов эвазига ўз идораси шанига радио орқали «чуқур миннатдорчилик» билдириб гапираётган фаррош аёлнинг гапларига ҳам сира-сира тушунмайман. Сизга, азиз ўқувчи, бу ўринда қандайдир бир муқаддас мантиқ бузилаётгандай туюлмаяптими? Аслида ким кимдан миннатдор бўлиши керак? Йўқ, бунга ҳам ақлим етмас экан.

«Фалон актриса фарзанди ўлган куни саҳнага чиқиб роль ўйнаган» тахлит гапларни кўп эшитганман. Бу гаплар оғиздан оғизга мислсиз қаҳрамонлик, тенгсиз жасорат тарзида кўчиб юради.

Яна тушунмайман. Миям сим-сим оғригунча ўйлайман, барибир ақлим етмайди. Жигаргўшасидан айрилиб, хонумони вайрон бўлиб турган бир пайтда наинки саҳнага, икки қадам ташлаб кўчага чиқолмай қолган аёлни эса жуда-жуда тушунаман.

Лекин буни тушунмайман. Нима, у одам эмасми? Ким у, нимадан ясалган?! Ахир санъаткор халқининг (айниқса, у аёл бўлса!) қалби жуда нозик, сал эҳтиётсизликдан ларзага келадиган, арзимас ноҳақликдан лат ейдиган ниҳоятда мўрт бўлади, деб тушунтиришган эди-ку бизга!..

«Адмирал Нахимов» теплоходи ҳалокатга учраганида ўн саккизта бортпроводница қизлар ҳам ҳалок бўлишди. Улар ҳали жуда ёш — йигирманинг нари-берисидаги қизлар эди. Улар спорт бўйича разрядлари бўлган моҳир сузувчилар эди — ўз жонларини қутқариб қолишлари мумкин эди. Лекин болаларни, аёллар ва кекса кишиларни қутқара-қутқара, тўлқинлар билан олиша-олиша навбатдаги пассажирни бағрига босганича денгиз қаърида абадий кўз юмдилар... Буни тушунаман.

Тушунамангина эмас, ўша умри бевақт хазон бўлганларнинг бирортаси ҳам томоғи оғриган боласини ташлаб, рейсга чиқмаслигига ишонаман. Чунки ҳар қандай тўғри тарбия топган одамда атроф-муҳит таъсиридан кўра табиат берган «тарбия» устун келади. Бу жуда ҳам тушунарли.

Фарзандининг ўлими «майда турмуш икир-чикирлари» бўлса, энди бу ерда табиатнинг қандайдир муқаддас қонунияти бузилган, деяверинг. Мурғак гўдакка шафқат топилмаган юрак билан Гулининг муҳаббатини, Жамиланинг садоқатини, Майсаранинг донолигини ифода этиб бўлмайди. Мен бунга ишонмайман.

Бундай бўрттирилган фидойилик, ғалати кўтаринкиликнинг туб сабабларини қидираман — тополмайман. Бир-бирига алоқаси йўқдек кўринган юқоридаги мисоллар ўртасидаги яширин боғлиқликни излайман — тополмайман. Қачон бошланди? Қаердан бошланди? Н и м а у ч у н бошланди? Шаҳар кўчаларини айланиб юрар эканман, гоҳ у ерда, гоҳ бу ерда йигирманчи-ўттизинчи йилларда кўплаб яратилган, почаси кенг чолвор кийиб, қўлига бир ботмонлик чўкич тутган аёл ҳайкалини кўрганимда нималаргадир тушунгандай бўламан...

Ҳали аёлни «кимнингдир ярими» деган гапни айтдим. Эҳтимол бу сўз қулоққа бир оз камситишдек, пастга уришдек эшитилар. Аслида ундай эмас, зинҳор ундай эмас. Не тонгки, алла айтишни билмаса ҳам нутқ сўзлашни ўринлатадиган «бутунлар»ни кўриб юрибман! «Вой болам»лаб йиғламаган ва йиғлолмайдиган, лекин қайсидир бир ривожланаётган мамлакат болалари жўнида «чексиз қайғуга» бота оладиган «бутунлар»ни биламан! «Яримлик»ни тан олмай, зурриётсиз, яқин бир кимсасиз «қариялар етимхонаси»да яшаб юрган «бутунлар»ни қандоқ кўрмай бўлади?!

Сиз ҳозир мен ёзган сўзларни ўқияпсиз холос, лекин овозимни эшитмаяпсиз. Эшитмаганингиз ҳам маъқул... Байрам муносабати билан қутлов ёзмоқчи эдим. Ўхшамади, чоғи.

Барибир табриклайман. Самимий. Юракюракдан. Қўлингизни маҳкам сиқиб, кўзингизга тикилиб. Онахонларни, опа-сингилларни табриклайман.

Байрамингиз қутлуғ бўлсин, менинг ризқи бутунларим, бағри бутунларим, бахти бутунларим!..

Рассом хандаси

Рассом Ш. СУБХОНОВ. (Бухоро).

● **ОНА ҲАҚИДА СЎЗ**

Халқаро хотин-қизлар куни — 8 Март байрами арафасида мухбиримиз турли касб эгаларига мурожаат этиб, ўз оналари ва оналар ҳақидаги дил сўзларини айтишни илтимос қилди:

АГРЕПИНА ИВАНОВНА— ҚАҲРАМОН ОНА

Мен ҳамқишлоғим, қаҳрамон она— Агрепина Ивановна ҳақида гапирмоқчиман. У бизнинг фахримиз. Бошқаларни ундан ибрат олишга даъват этамиз.

— Ўзбек халқининг болажонлиги жуда-жуда ёқади менга, — дейди онахон ҳаяжон билан биз билан суҳбатда. — Очиғи, кўп болалик уйнинг хосияти бўлакча бўларкан. Ҳар қайсиси бир олам, бир қувонч...

Агрепина Ивановнани ҳар гал кўриб, суҳбат қурганимизда ундан ташвиш, зорланиш эмас, шукроналик эшитамиз. Болаларининг камоли, келажаги ҳақида қайғуриб, маслаҳатлар сўрайди. Ҳа, ҳа, ўзининг туриш-турмуши кўпчиликка ибратли-ю, лекин ўзи ўқиб-ўрганишдан тинмайди. Ҳаётга қизиқиши, яшаш-яратиш завқидан ҳайратга тушаман. Бундай онанинг болаларидан ёмонлик чиқмайди. Улардан келажагимиз барака топади. Ҳақиқатан ҳам уч фарзанди ўрта мактабни олтин медаль билан битиришди, бошқалари ҳам ҳаётда ўз ўринларини топишган, заковатли ўғил-қизлар.

Агрепина Шуругина ҳаётнинг аччиқ-чучукларини бошдан кечирган инсон. У уруш кўрди. Вайроналарни қайта тиклашда жонбозлик кўрсатди. Асли Илькадан. Лекин у ўз тақдирини Ўзбекистон, ўзбек йигити билан боғлаган.

— Урушдан кейин жангчи Сурмат Мамиров билан Оққўрғонга келдим. У билан бирга турмуш қуриб, бахтимни топдим. Қаҳрамон она бўлишдек иқбол кулиб боқди менга, — дейди мамнуният билан Шуругина. — Ўз юрти, қариндош-уруғларидан йироқда бўлган аёлнинг ўзидан кўпайгани қандай яхши. Бири отам, бири онам, бири акам, опам дегانидек, қалбимнинг бир парчаси улар...

Бугун байрам. Агрепина Ивановнанинг уйи яна қувонч, қаҳқаҳа масканига, гулхонага айланади...

Т. МИРЗААҲМЕДОВ,
Оққўрғон районидаги 4-ўрта мактаб ўқитувчиси.

ҲАР ХОНАДОНДА БАЙРАМ

Она бўлиш шарафли. Унинг залворини онадан бўлак ҳеч ким кўтара олмайди. Йил ўтган сари бола-чақанг кўпайиб, ҳаётни кўрганинг сайин буни янада чуқурроқ тушуниб, ҳис этиб бораверар экансан.

Ҳеч эсимдан чиқмайди. Ёшлигимда камқонлик касалига йўлиқдим. Касалхонада ётдим. Онам эрталаб уйқудан кўзимни очмасимданоқ бошимда ўтирар эдилар. Пишириб келган таомларини едириб-ичириб яна қайтиб кетардилар. Бир кун эмас, ўн кун эмас, салкам икки ой давом этди бу. Уйда мендан бўлак акаларим, опам бор. Устига устак ишлайдилар. Онам ҳаммасига улгурардилар. Ниҳоят, онамнинг меҳри, шифокорларнинг муолажаси бир бўлиб, ҳаётимни сақлаб қолишди.

Касбим шофёрлик. Такси ҳайдайман. Тунги сменага кетганимда онажоним, айниқса безовта бўладилар. Ишимни тугатиб, эрталаб кириб келганимда у кишини ухламай, тонг оттириб, йўлимга нигорон ўтирганларини кўраман. Баъзида уйим олдидан йўлим тушиб қолса, ойимни хотиржам қилиш учун бирров кириб ўтаман. Бу ярим кечами ёки тонг саҳарми, барибир, ҳамма мириқиб ухлаб ётган бўлади-ю, лекин онам бедор...

Оналар бир-бирларига жуда ўхшайдилар. Касбим тақозоси билан уларнинг қанчасини у манзилдан бу манзилга элтиб қўяман. Бири неварасининг туғилган кунига, бошқаси келинини йўқлаб туғруқхонага шошади. «Тезроқ болам, тезроқ ҳайда, қизим ишга кечикмасин тағин. Мен болаларини олиб қолишим керак», дейди яна бири.

Биз болалар ташвиши — оналар ташвиши. Қувончимиз — уларнинг қувончи. Ҳар байрам онамиз ва отамизнинг қутлуғ уйига тўпланамиз. Уларни бизнинг совға-саломларимиздан кўра меҳр-оқибатимиз, турмушимиздаги яхшиликлар қизиқтиради.

Бугун ҳар хонадонда байрам. Ҳар оиланинг онаси учун болалари бахтидан ортиқ бахт бўлмаса керак. Оналар бағри бутун бўлсин, улар меҳридан нур эмиб камол топаверайлик.

И. ҒИЁСОВ.
Тошкентдаги 2-автокомбинат шофёри.

«Совет Ўзбекистони»нинг навбатдаги сони 10 мартда чиқади.

Редактор **У. УСМОНОВ.**

«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» («Советский Узбекистан») Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

БЎЛИМЛАР: партия турмуши — 33-34-69, 32-53-97, 32-57-19, пропаганда — 32-55-70, саноат, қурилиш ва транспорт — 33-47-80, 32-53-14, 32-54-09, қишлоқ хўжалиги — 33-76-04, 32-53-15, 32-53-70, совет қурилиши — 33-12-46, 32-57-20, 32-54-18, фан, маданият ва халқ таълими — 33-44-51, 32-57-21, адабиёт ва санъат — 33-20-36, 32-54-35, 32-55-16, ахборот ва спорт — 33-14-24, 32-55-17, халқаро ҳаёт — 32-54-14, хатлар ва оммавий ишлар — 33-21-43, 32-53-16 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06, коммунистик ахлоқ — 32-54-29, фельетонлар — 32-54-27, иллюстрация — 32-57-22.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси, 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Газета офсет усулида, А—2 форматида босилади.

Р. — 11617. Б. — 56. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12